

NAŠA MORA ZA VEĆINU BOSANACA I HERCEGOVACA

Fond za zaštitu okoliša
FBiH brine za prirodne
ljepote

Putovanja nekad i sad

Od Teksasa do Blagaja,
na bračnom
putovanju

Istanbul se sprema za
Istanbul Shopping Fest

FOND ZA ZAŠTITU OKOLIŠA FEDERACIJE BiH BRINE ZA SJAJ PRIRODNE LJEPOTE

Brazilci više znaju o Vjetrenici od nas

Mi imamo lokalitete na kojima strancima zastaje dah, a o njima nekada ni bliža okolina gotovo ništa ne zna, kaže Safet Harbinja, pa nabraja izvorište Tihaljine i pećinu iznad nje, vodopad Kravice, Bune, kanjon Rakitnice, prekrasan prostor Nacionalnog parka Una...

Fond za zaštitu okoliša Federacije BiH spada među najmlađe federalne institucije, ali je u dosadašnje tri godine postojanja zabilježio impresivne rezultate u radu.

ZRAK U ZENICI

U saradnji sa domaćim i međunarodnim institucijama i organizacijama, trenutno je u toku implementacija nekoliko kapitalnih projekata u oblasti zaštite voda ukupne vrijednosti od čak 150 miliona maraka.

Među najskuplje i najzahtjevnije spada izgradnja kolektorske mreže i izgradnja prečištača u Bihaću, čime će se značajno doprinijeti zaštiti rijeke Une, a dosad su obezbijeđena sredstva u iznosu od oko 35 miliona maraka. U toku su aktivnosti i na zatvaranju finansijske konstrukcije na velikom projektu zaštite rijeke Neretve u Konjicu koji uključuje kanalizacionu kolektorsku mrežu lijeve i desne obale kao i prečištač u Konjicu do Jablaničkog jezera. U toku je tenderska procedura, a projekat je težak oko 17 miliona KM.

Među najveće projekte spada i izgradnja prečištača i kolektorskog sistema obje obale rijeke Neretve u gradu Mostaru ukupne vrijed-

nosti oko 40 miliona KM.

Na zaštiti Neretve se radi i u Ljubuškom, gdje je riječ o prečištaču u vrijednosti oko tri miliona. U zadnjoj fazi radova je i izrada zaštitnog prečištača na području Živinica u vrijednosti oko šest miliona KM.

- Sa projektima koje se finansiraju kroz redovne aktivnosti, a radi se o više od 400 projekata ukupne vrijednosti oko 45 miliona KM, otvaraju se poslovi procijenjene vrijednosti investicionih radova na polju infrastrukture zaštite voda u FBiH u iznosu

od oko 150 miliona maraka - kaže direktor Fonda Safet Harbinja.

Dinamiku izvođenja radova prate implementacijski timovi, uz napomenu da su svi projekti ili u realizaciji ili u završnoj tenderskoj proceduri. S obzirom na intenzivan razvoj Fonda u svim segmentima kao i jačanje finansijske konstrukcije, šire se i aktivnosti na finansiranju projekata. Tako u Fondu najavljuju skoro otvaranje sredstava za projekte iz oblasti zaštite zraka.

- Upravo sam u Zenici bio na potpisivanju ugovora za uspostavljanje mjernih uređaja

LITAR SKORO K'O KUBIK

Safet Harbinja kao svojevrsnu misteriju ističe fenomen da se Bosanci i Hercegovci prema prirodi ponašaju destruktivno samo u BiH, dok čim pređu granicu i odu u druge zemlje, poštuju sva pravila i propise. Ako se, pak, odnos prema prirodi uskoro ne promijeni, ubrzo bi mogli ostati bez resursa, upozorava naš sagovornik, ilustrujući to na dva primjera.

- Mi na uvoznu vodu trošimo stotine miliona maraka i pored naših resursa pitke vode koji su izuzetni. Kupujemo flašu uvozne vode za jednu marku

ili čak skuplje, a naš kubik vode, hiljadu litara naše vode, plaćamo 1,28 maraka. Taj odnos je neodrživ. Drugi primjer: jedan vodokotlić je kapaciteta osam litara. Svako od nas ga dnevno upotrijebi bar tri puta. Kada to pomnožite sa nekoliko stotina hiljada stanovnika u, recimo, Sarajevu, pa pomnožite sa godinama, onda shvatite koliko milijardi litara vode se potroši samo na taj način. Najgore je što se radi o pitkoj vodi, a vidimo koliko se ljudi u Africi bore za svaki litar ove tečnosti. Krajnje je vrijeme da sačuvamo resurse za buduće generacije, jer nam je to i obaveza - poručuje Harbinja.

PLASTIČNE KESE

Direktor Fonda za okoliš kaže da je nacrt uredbe za naplatu plastičnih kesa pri kraju.

- Jednostavno se mora stati ukraj prekomjernoj upotrebi plastičnih kesa koje se razgrađuju stotinama godina. Kese će se naplaćivati, a ujedno ćemo pokrenuti neke radnje na uklanjanju već postojećih kesa u prirodi. Dosadašnji apeli i edukacije na podizanju svijesti kod stanovništva nisu dali zadovoljavajuće rezultate i zato će se ići na naplaćivanje kesa. Cilj nam je da ubuduće što više ljudi u prodavnice ide sa cekerima od kuće - kaže Safet Harbinja.

koji će ukazivati na alarmantne situacije, odnosno prekomjerna zagađenja. Također smo dogovorili da u momentima incidentnih situacija kada *Mittal* mora raditi da bi zagrijavao grad Zenicu, te dane premoste prirodnim gasom kao alternativnim gorivom, da bi se smanjilo zagađenje. Razliku u cijeni tih nekoliko dana će pokrivati Fond - navodi Harbinja.

O kvalitetu zraka Zeničana odnedavno brigu vodi i Komisija koja prati stanje aktivnosti koje vodi *Mittal* unutar svojih obaveza po okolinskoj dozvoli. U Fondu ističu da ova kompanija jeste višestruki zagađivač, ali su istovremeno i svjesni da se radi o firmi koja je nosilac razvoja Ze-do kantona, pa je plan i obaveza da se napravi koncept održivog razvoja. S tim u vezi, vođeni su i razgovori o projektu sanacije šteta lokalnom stanovništvu, a slične aktivnosti se planiraju i u Kaknju.

VRATITI TRADICIJU

Naredne aktivnosti biće usmjerena ka Tuzlanskom kantonu, a iz Termoelektrane *Tuzla* je već stigao prijedlog da se novac koji se od nje prikupi od naknada, proslijedi lokalnoj zajednici kroz sanacione projekte, što se prije nije dešavalo.

Sanacija jezera Modrac će, također, biti u vrhu liste prioriteta, a planirana je još snažnija saradnja sa stručnim visokoškolskim institucijama. Istovremeno, uklanjanju se i štete na šumskom fondu koje su izazvali veliki prošlogodišnji požari.

- Nedavno je završena velika akcija pošumljavanja hercegovačkog dijela opožarenih površina. U ovoj godini smo zajedno sa pokretom gorana i školama planirali sadnju oko 100.000 sadnica na raznim lokalitetima u FBiH. Ovom prilikom želim da pohvalim i Mesuda Brigu, direktora Ekološkog pokreta gorana FBiH, kao i lokalnu zajednicu i direktore škola. Benefiti su višestruki, jer se i djeca dru-

že, upoznaju nova mjesta, a to je i novi pristup u edukaciji. Mi taj projekat finansiramo već dvije godine, jer drugi uglavnom daju načelnu podršku. Cilj nam je da ovo afirmiramo i da vratimo tu nekadašnju tradiciju - kaže Harbinja.

On ističe i saradnju sa Fondom iz Republike Srpske u cilju rješavanja međuentitetskih problema koji do sada nisu rješavani. Već se počelo i sa zajedničkim projektima, poput čišćenja jezera Bočac, na kojem se u jednom dijelu nakupilo toliko flaša da su praktično kreirale pontonski most. Sličan problem postoji i na brojnim drugim mjestima širom BiH, što dovodi do degradacije brojnih bosanskohercegovačkih prirodnih ljepota.

- Mi imamo lokalitete na kojima strancima zastaje dah, a o njima nekada ni bliža okolina gotovo ništa ne zna. Primjera radi, izvoriste Tihaljine je prekrasan prostor u općini Grude, a iznad nje je i pećina sa istorijskim značajem. Mi smo finansirali čišćenje da tom izvoristu vratimo sjaj. Vodopad Kravice je naš nevjerovatan biser, ali ga tek rijetki posjećuju, kao i izvoriste Bune. Kanjon Rakitnice je, također, impresivan. Moram spomenuti i prekrasan prostor Nacionalnog parka *Una*, koji se nevjerovatno razvija u svim segmentima. Koliko ljudi zna za Vjetrenicu? Nama se desilo da grupa posjetilaca iz Brazila zna imena pojedinih dijelove te pećine, a mnogi naši ljudi nikada tamo nisu ni bili - nabroja ovaj istinski ljubitelj prirode sav potencijal kojeg evidentno niti poznajemo niti štitimo dovoljno. Moramo, kaže on, promijeniti svijest ljudi i objasniti im da je priroda resurs koji smo posudili od potomaka.

- Ako ga ne možemo poboljšati, onda ga ne smijemo ni dalje degradirati - upozorava Harbinja, uz konstataciju da i obrazovni sistem mora učiniti više.

(z. č.)

SARAJEVO U MREŽI MEDITERANSKIH GRADOVA PRESUDIO JE TREBEVIĆ

Ministar prostornog uređenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo **Zlatko Petrović** i gradonačelnica francuskog grada Montpelliera **Hélène Mandroux** potpisali su *Sarajevsku deklaraciju* kojom je ozvaničeno osnivanje *Mreže mediteranskih gradova za upravljanje biodiverzitetom na području Mediterana*.

Ovim činom službeno je potvrđeno i članstvo Kantona Sarajevo u Mreži koja je pokrenuta za lokalne i subdržavne nivoje vlasti kako bi se poboljšala primjena Konvencije o biološkoj raznovrsnosti koju su potpisale 193 zemlje, među kojima je i BiH.

- U mrežu mogu pristupiti samo lokalni nivoi vlasti koji dokažu da rade na ekološkim principima nauke. Sarajevo je usvajanjem *Zakona o proglašenju zaštićenog pejzaža Trebević taj uslov i ispunilo* - rekao je ovom prilikom Petrović. Federalna ministrica okoliša i turizma **Branka Đurić** izjavila je kako će se kroz Mrežu na lokalnoj razini lakše provoditi sve akcije s viših razina vlasti, te izrazila nadu da će se ona širiti novim članicama, jer je to zajednička budućnost regiona Mediterana.

(d. b.)

BIH JE TURISTIČKI BRAND GOSTI SVE POKREĆU

Predsjednik Udruženja za turizam i ugostiteljstvo Vanjskotrgovinske komore BiH **Mili Bijavica** izjavio je da je BiH u svijetu prepoznatljiva kao turistički brand i privlačna turistička destinacija.

Zato se, smatra Bijavica, u oblasti turističke privrede mora početi više raditi na izgradnji infrastrukture i povezivanju turističkih destinacija, edukaciji kadrova, povećanju inspekcijaskog nadzora i uključiti sve relevantne faktore u razvoj te djelatnosti.

Po riječima Bijavice, ključni uvjet za razvoj i ulaganje u turizam u BiH jest pokretanje privatnih poduzetničkih inicijativa. Učešće turizma u BDP-u u BiH nije veliko i kreće se oko 2,5 posto, ali je i ta stopa značajna, budući da posjete i dolasci stranih gostiju otvaraju preduvjete za razvoj svih drugih privrednih grana.

(s. a.)

BANJE SE RAZVIJAJU VRUĆICA PUNA

Velika razvojna šansa za bolje pozicioniranje BiH kao turističke destinacije su brojni visokokvalitetni termalni izvori koji se mogu naći na više od 15 lokacija širom zemlje.

Kako pišu *Poslovne novine*, ostvareni broj noćenja samo u ZTC Banja Vrućica u prošloj godini najveći je u proteklih 20 godina. Riječ je o 164.000 noćenja, što u odnosu na 2011. godinu predstavlja rast od sedam posto.

(s. a.)

Svako može na Sejše!

Prije je bilo nezamislivo da netko provede godišnji odmor u Mongoliji. K vragu, pa do tamo je skupo letjeti, a jednom kada tamo stignem - što ću? Gdje ću spavati? Što ću raditi? A danas...

FOTO: WEB

Da li smo prije 20 ili 30 godina putovali manje i sporije nego sada? Da li danas putujemo više ili manje nego prije 20 ili 30 godina? Činjenica je da su automobili brži i jeftiniji nego prije 30 godina, da su ceste kvalitetnije i brže, avionske karte koje su se nekada pisale rukom i koštale cijelo bogatstvo sada su znatno jeftinije, ali je gorivo skuplje, ima više država i više granica, ali i više turističkih agencija i ponuda je šarenija. Stanje na terenu pokazuje da su željezničke stanice mahom poluprazne, recimo ona u Pločama koja je bila centralna za sve stanovnike bivše Jugoslavije i koja je sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog vijeka bila pravi mravinjak, sada je prilično prazna, autobusi voze poluprazni jer ljudi idu ili automobilom ili avionom.

I MJESEC NORMALAN

Ali, da li se brzinom izgubila draž putovanja, ono kada malo putuješ, pa negdje svratiš na kafu, pa opet malo putuješ, pa negdje svratiš u robnu kuću uz put, pa se zaustaviš zbog lijepog pogleda, pa da protegneš noge... Jedan slučajni sagovornik priča da je nedavno sa majkom putovao od Pariza do Njujorka avionom četiri sata i ona je na kraju pitala **Šta je ovo? Gdje je putovanje? Šta ćemo sad?**

Ili je brzina oplemenila putovanja na način da više uživamo na krajnjoj destinaciji, jer nam ostane više vremena?

- Prije 30 godina zaista se putovalo sporo. Starci bi mene i sestru u Zagrebu utrpali u golfu, pa bi do našeg dragog ljetnog otoka Cresa putovali čitav dan. U međuvremenu su se izgradile autoceste, automobili su postali brži i komforniji, ali promijenio se i samo društvo. U prijašnjem sustavu svi su čekali taj godišnji od dobrih mjesec dana i užicali su se grupirali na jednom mjestu. Danas

nas kapitalizam nemilosrdno drobi i osobno, poznajem malo ljudi koji još uvijek funkcioniraju na principu dugog godišnjeg odmora. Umjesto toga, s vremena na vrijeme uhvatimo kakav slobodan vikend, utrpamo se u relativno brze automobile i brzim auto cestama odjurimo do kakve plaže - priča Hrvoje Šalković iz Zagreba koji danas živi od puto-

vanja i pisanja o njima.

Što se putovanja u inozemstvo tiče, kaže on, pojavile su se niskobudžetne aviokompanije, turizam je procvjetao i u Surinamu i u Mongoliji i sve je to postalo nekako dostupno.

- Prije je bilo nezamislivo da netko provede godišnji odmor u Mongoliji. K vragu, pa do tamo je skupo letjeti, a jednom kada tamo stignem - što ću? Gdje ću spavati? Što

ću raditi? Danas po prilično povoljnoj cijeni odletiš u Mongoliju, a još ranije, na kućnom kompjuteru zajašeš internet, pa unaprijed rezerviraš povoljan hostel, unaprijed rezerviraš turu jahanja konja po nacionalnom parku i još sto čudesa. Poneseš sa sobom *Lonely Planet* ili kakav drugi vodič gdje ti sve lijepo piše i gdje je objašnjeno što sve možeš raditi u pojedinoj ulici Ulan Batoru. Sve to je danas normalno, a prije je to bila magija rezervirana za lude avanturiste. Svijet se mijenja i ubrzava i za stotinu ili dvije stotine godina bit će valjda normalno da ljetuješ na Mjesecu - kaže Šalković.

U turističkim agencijama tvrde da se nekada putovalo neuporedivo manje nego danas, da se sada putuje više avionom, a manje autobusom ili vozom i da sada ima manje kolektivnih putovanja koja je ranije organizovao uglavnom sindikat.

Tu podsjećaju da su avionske karte nekada bile osam do 10 puta skuplje nego sada, da su se ispisivale rukom, a da su sada sve agencije i aerodromi uvezani i sve se vrlo brzo planira i uvezuje.

U ISTANBUL AUTOBUSOM

- Prije 20 ili 30 godina iz Sarajeva je možda jednom u sedam dana polijetao jedan avion DC9 sa 115 mjesta, prstom se pokazivalo na nekog ko putuje u inostranstvo, a danas dnevno ode sedam aviona duplo većeg kapaciteta od toga. Ljudi putuju pet ili šest puta godišnje, što iz potrebe, što zbog užitka i da napune baterije - priča direktor *Relax Toursa*, prve ili najstarije privatne turističke agencije u BiH Tarik Jašarević.

Nekad je, kaže on, postojala određena klijentela koja je putovala, a sada je to pristupačno svakome.

- Ljudi prodaju automobil ili kravu da bi

dijete poslali na neki egzotični put ili daju 10.000 KM za putovanje četveročlane porodice. Nekada nam je plafon bio Dubrovnik, a sada ljudi putuju na Sejše, Bahame, Crveno more..., kupuju mercedes aranžmane. S druge strane, grupnih putovanje je mnogo manje nego ranije jer njih je organizovao sindikat koji sada nema taj autoritet i moć. Nekada je samo iz jednog preduzeća po 500 žena kretalo na put u Italiju ili Pariz za 8. mart ili studenti sa, recimo, Medicinskog fakulteta u Sarajevu, njih više od 200, avionom bi išlo na ekskurziju. A sada toga nema, iako je to turističkim radnicima veoma zanimljivo - priča Jašarević.

Sarajevski novinar i promotor crnogorske turističke ponude u BiH Faruk Čaluk smatra da se putuje i više i jeftinije.

- Putuje se i više i brže i jeftinije jer su auti brži, ceste kvalitetnije i avionske karte jeftinije. Mi smo, recimo, kada sam ja bio mali, svake godine išli kod mamine sestre koja je živjela u Istanbulu. Putovali smo autobusom od subote ujutro do nedjelje poslijepodne, a danas je povratna avionska karta iz Sarajeva za Istanbul 30 eura i leti se sat i po - sjeća se Čaluk.

Dok je on bio gimnazijalac, maštao je o putovanjima i uspio je da se izbori da mu se taj san ostvari, a i, otkriva nam, low coast avio-agencije apsolutno smanjuju sve razdaljine.

- Kada sam bio na magisteriju u Italiji, živio sam u Trstu i jedne godine sam u martu isplanirao svoje putovanje za majski raspust. Plan je bio da letim Rayan Airom, da nijedna karta ne bude skuplja od jednog centa i

HILJADU MILIJARDI

Po podacima UNWTO-a, Svjetske turističke organizacije, prihod od međunarodnog turizma u svijetu za 2012. godinu dostigao je 1.075 milijardi dolara, što je četiri posto više u odnosu na 2011., a prihod od međunarodnog putničkog prometa je dostigao 219 milijardi dolara.

Najveći porast prihoda u ovoj oblasti bilježe SAD, a potom Azija i Pacifik, te Afrika.

Turizam je ocijenjen kao ključna izvozna grana za veliki broj svjetskih ekonomija, a prihod od ovog proizvoda je odmah poslije prihoda od prometovanja naftom, hemijske i automobilske industrije.

Najveći dio putovanja, nešto više od pola, reali-

zovano je zbog odmora i opuštanja, poslovnih putovanja je oko 15 posto, posjeta prijateljima i rodbini i putovanja zbog zdravlja i religije je 27 posto. Istovremeno, 51 posto putnika putuje avionom, 41 posto cestom, šest posto vodenim putem, a dva posto željeznicom.

Najviše od turizma zarađuju SAD, potom Španija, pa Francuska, Kina, te Italija, Njemačka i Ujedinjeno Kraljevstvo, zatim Australija i Hong Kong, pa na 10. mjestu Turska.

Statistike UNWTO-a ukazuju da je u turizmu 1950. godine u cijelom svijetu zabilježeno svega 25 miliona turističkih dolazaka, 1980. 277 miliona, 1990. je taj broj porastao na 435 miliona, 2000. na 675, a 2010. na 940 miliona dolazaka.

dicionalno godišnje planinarenje na kojem se svake godine okupi veliki broj avanturista, entuzijasta, putnika, oni idu na zajedničko planinarenje, kampovanje, druženje i to je jedna draž putovanja. S druge strane, imate i skupi turizam, recimo Dubai, gdje sva nafta, zlato i zgrade ne vrijede ništa bez turista. Mislim da kroz taj grad godišnje prođe oko 50 miliona turista - priča Hadžiefendić.

On smatra da je turizam, za razliku od vremena prije 20 godina, postao vodeća grana ekonomije u cijelom svijetu, a da je ideja kaučinga vrijedna za cijelo čovječanstvo.

- To prije svega pokazuje cijena couchsurfing stranica, koja je dugo bila neprofitna i koja je samo zahvaljujući volontiranju dobrih ljudi dostigla vrijednost veću od 30 miliona dolara. Couchsurfing je alat koji najuspješnije spaja ljude iz cijelog svijeta

da spavam kod prijatelja, odnosno da u gradovima u koje idem imam smještaj. Putovao sam od Trsta u London, pa Madrid, Pariz, Štokholm, Luksemburg i natrag u Trst, u svim gradovima sam bio tri ili četiri dana i sve to me koštalo 178 eura. To je ravno maštanju da putujete na Mjesec, zar ne - kaže Čaluk.

Drugom prilikom, 2001., putovao je na relaciji Rim - Napulj - Palermo, proveo petnaestak dana na Siciliji i sve to za 1.700 KM, s tim da je u tu cijenu uključen i skromni šoping.

NISU VAŽNE NI PARE NI KILOMETRI

- Dakle, može se putovati jeftino ako se dobro i pametno planira, a da ne govorim o varijantama skupljanja milja, jeftinog smještaja,

- Ljudi danas imaju potrebu da putuju i to rade i brže i više. Brzo se živi i ljudi žele da više dožive. Ja lično sad više i brže putujem jer mi više ne trebaju vize, ali opet mislim da sam oduvijek putovao i istim intezitetom. Koristim svaku priliku za neko putovanje, u svojoj zemlji ili na neki daleki put. Za mene je putovanje i od Sarajeva do Jajca ili iz Tuzle do Bihaća. Na dan ili dva, svejedno. Putovanje je za mene istraživanje, druženje, učenje - priča administrator Couchingsurfing za BiH Eldar Hadžiefendić.

On nije, tvrdi, onaj tipični paradajz turist, ali voli da istražuje i da se druži sa lokalnim stanovništvom, da se interkulturalno razmijenjuje.

- Za mene bi to bila neka definicija putovanja. Evo, recimo, Klub putnika Srbije ima svoje tra-

koji sada mogu putovati, upoznavati, učiti, doživjeti kulturu drugih, njihov život, jezik, mentalitet. Ljudi okupljeni oko couchsurfing vjeruju u dobro, puštaju stranca u svoj dom, ponašaju se prema njemu kao prema članu svoje porodice i ništa ne očekuju za uzvrat, osim kada oni budu išli na svoj put, da dožive isto od svojih domaćina. Dakle, nisu važne ni pare ni pređeni kilometri, nego se sve vrti oko ljudskih odnosa, interkulturalnog doživljaja, upoznavanja onoga što se ispred svoje kuće ne može naučiti i sve to iako je danas teško vjerovati i ljudima koje poznajemo, a ne nepoznatim putnicima - priča Hadžiefendić.

(r. č.)

HOĆE LI ULAZAK HRVATSKE U EVROPSKU UNIJU NAPUNITI OBALE BOSANSKOHERCEGOVAČKIH JEZERA

Panonsko jezero

Boračko jezero

Naša mora za većinu Bo

Jablaničko, Modrac, Boračko, Panonsko, Bistarac, Rajsko jezero, Snježnica, Hazna, Vidara..., tek su dio bh. jezera koja domaći turistički radnici spremaju za ovu sezonu, očekujući da bi ona mogla zamijeniti sve dalju jadransku obalu

Zbog sve lošije finansijske situacije, broj bh. građana koji si mogu priuštiti ljetovanje negdje na moru svake je godine sve manji. Oni koji su mogli makar vikendom otići do susjedne Hrvatske da bar na taj način okuse more, od 1. jula ove godine imat će i dodatni problem, bolje reći trošak koji se odnosi na vađenje novih biometrijskih pasosa.

PRVOMAJSKE NAJAVE

Iako odluka o tome da li će se granica sa Hrvatskom moći i dalje prelaziti samo sa osobnom kartom još nije donesena, već se pokušavaju naći alternativna rješenja za bijeg od ljetnih vrućina i bilo kakvo osvježenje. A jedna od takvih mogućnosti svakako su i bh. jezera, u godinama nakon rata popularno među narodom nazvana *naša mora*. Obale Jablaničkog ili Boračkog jezera, Modraca i drugih jezera bila su puna kupaca, umornih od rata i željnih bilo kakvog provođa ali, praznih džepova. Upravo u tih nekoliko godina, obale jezera su procvjetale, uređena je infrastruktura, napravljeni kampovi i uređene plaže...

Ni privatni iznajmljivači smještajnih objekata nisu se mogli žaliti. A onda je sa porastom

standarda i masovnijim odlascima na ljetovanje u Hrvatsku i nešto kasnije u Crnu Goru, jezerski turizam nekako pao u zaborav iako su jezera u BiH uvijek imala i svoje vjerne posjetitelje, bilo da se radilo o cijelom ljetovanju ili samo povremenim izletima.

Tih je godina Jablaničko jezero bilo jedna od popularnijih destinacija za doma-

Plivsko jezero

će turiste, a sve od Konjica pa južno, napravljen je i uređen dobar dio obale, što legalno što ilegalno. Ali, to je neka druga tema. U posljednjih nekoliko godina Jablaničko jezero izgubilo je veliki broj posjetitelja, ali sudeći po svemu to bi se moglo uskoro promijeniti.

Kako kažu iz Turističke zajednice u Konjicu, dosta je urađeno na oživljavanju infrastrukture i čišćenju obala, ali i samog jezera. Prvi nagovještaj bolje sezone u odnosu na nekoliko prethodnih godina desio se za prvomajске praznike, kada je zabilježen povećan broj domaćih gostiju.

Inače, Jablaničko jezero sa svojim karakteristikama pruža mogućnosti za bavljenje sportovima na mirnim vodama, od plivanja, preko vožnje kajaka i kanua, ronjenja, sportskog ribolova, do jedriličarstva. Jablaničko jezero, svakako, pruža mogućnosti za odmor posebno u ljetnoj sezoni. Spomenimo i da je ovo jezero svoj vrhunac popularnosti doživjelo između 1996. i 1998. godine, kada se bukvalno tražio krevet više.

NIJE SVE U KUPANJU

Još jedan adut ovog dijela Bosne i Hercegovine je Boračko jezero, koje je svoje vjerne posjetitelje imalo i davno prije rata i finansijske krize koja je nastupila, a infrastruktura i sadržaji koji se nude turistima su znatno unaprijeđeni u posljednjih nekoliko godina.

U poslijeratnim godinama procvat je doživjelo i jezero Modrac kod Tuzle. Ono je privlačilo veliki broj turista prije svega zbog li-

Bosananaca i Hercegovaca

jepo uređene plaže duge oko 1.500 metara. Uz sve prateće sadržaje, poput restorana, hotela i sportskih objekata, ova plaža proglašena je najuređenijom plažom u cijeloj Bosni i Hercegovini.

Kako su nam rekli u Turističkoj zajednici Tuzlanskog kantona, po njihovom planu i programu rada promocija i propaganda turističkih potencijala jedna je od njihovih osnovnih djelatnosti koje manifestuju direktnim tako

i indirektnim markentiškim pristupom, prije svega nastupima na sajmovima u zemlji i inozemstvu.

Tako su od početka godine učestvovali na svim važnijim sajmovima turizma, te su veoma optimistični kada je u pitanju predstojeća ljetna sezona.

- Tuzlanski kanton zadovoljava glavne kriterije posjetitelja prilikom odabira turističke destinacije, a to su veliki broj kulturno-hi-

storijskih znamenitosti te posebno ponude novi turistički sadržaji odnosno proizvodi kao što je kompleks *Panonskih jezera* koja su perjanica u ponuđenim aranžmanima turističkih djelatnika sa područja Tuzlanskog kantona, naravno ne zaobilazeći niti druge jezerske dragulje koji se nalaze razasuti gotovo pa po čitavom području našeg kantona, kao što su Modrac, jezero Bistarac, Rajsko jezero u Živinicama, gdje je prošle godine zabilježeno i do 2.000 posjetitelja svakog dana - kaže stručni suradnik za razvoj turizma Turističke zajednice ovog kantona Miralem Mešković.

Pored ovih jezera, Mešković dodaje kako su u ponudu uključena i jezera Snježnica u Teočaku, Hazna i Vidara u Gradačcu, te brojna manja jezera na područjima općina Tuzla, Živinice i Banovići, koja su poseban mamak za ljubitelje ribolova.

- Uspoređujući to s prirodnim ljepotama, novim iskustvima i kulturnim znamenitostima kao motivima, možemo reći da Tuzlanski kanton sa svojim jezerima i ove godine ima pozitivne preduslove za privlačenje prije svega domaćih turista - zaključuje Mešković.

Bez obzira da li je za to kriva loša finansijska situacija, biometrijski pasoši ili nešto sasvim drugo, očigledno je da se sve više bh. građana odlučuje za ljetovanje na domaćim jezerima. Ako ništa drugo, to će bar malo popraviti finansijske prilike domaćih ugostitelja. A na more se može i dogodine.

(d. b.)

Spremni za Shopping Fest

Ove godine organizatori planiraju rast od 15 procenata, od čega očekuju da oko 270 miliona dolara tokom 23 dana festivala potroše strani turisti za koje je Istanbul i više nego spreman

Istanbul je jedini grad na svijetu koji leži na dva kontinenta. Tokom istorije bio je glavni grad rimskog, vizantijskog i otomanskog carstva, ali nikada nije bio glavni grad Turske, iako je sa petnaestak miliona stanovnika ne samo najveći grad u toj zemlji, već i jedna od najmnogoljudnijih svjetskih metropola.

GALOPIRAJUĆI RAST

Za vrijeme Osmanskog perioda u gradu je bilo 1.400 javnih toaleta u periodu kada ih nisu imali ni mnogi evropski dvorovi. Nakon Londona i New Yorka, Istanbul je bio treći grad u svijetu u kojem je izgrađen metro.

Navedeni fakti, međutim, odavno ne predstavljaju jedine zanimljivosti kojima se ovaj megalopolis predstavlja izbirljivim svjetskim turistima.

Nisu to više samo ni monumentalne atrakcije poput Plave džamije, Aya Sofye, Topkapi palate, Dolmabahçe palate, Kapali čaršije i brojnih drugih istorijskih spomenika koje se, naravno, obavezno moraju posjetiti.

Istanbul posljednjih godina predstavlja simbol galopirajućeg ekonomskog razvoja Republike Turske i mjesto gdje se dogovaraju veliki poslovi, a u skladu s tim postaje i jedna od najzna-

čajnijih globalnih shopping destinacija. Predstojeći, treći po redu IFS, *Istanbul Shopping Fest*, koji će se održati od 8. do 30. juna, bio je povod da *Turkish Airlines*, kao jedna od vodećih svjetskih aviokompanija, sredinom maja organizuje trodnev-

juna i trajanja festa posjete Istanbul. - ISF daje ogroman doprinos turskoj ekonomiji. Tokom 21 dana festivala prošle godine generisana je domaća potrošnja od četrir milijarde dolara. Ove godine planiramo rast od 15 procenata, od čega očekujemo

da oko 270 miliona dolara potroše strani turisti tokom 23 dana festivala - kaže generalna managerica ISF-a Füsün Tavus.

Sam podatak da u Istanbulu postoje 92 shopping centra, kao i činjenica da ne postoji gotovo nijedan poznati svjetski brend, pa čak ni modna zvijezda u usponu koji ovdje nemaju svoju prodavnicu, garantuju istinski praznik za sve shoppingholičare.

HRANA KAO ADUT

Osim ogromnog izbora, tokom festivala se očekuju brojna sniženja i specijalni popusti, a strani turisti će na Ataturk aerodromu moći kupiti ISF Traveller Card, koja će im omogućiti dodatne pogodnosti i sigurnost.

nu posjetu četrdesetak novinara iz partnerskih medija sa prostora jugoistočne Evrope, Azije i zemalja zaliva i u saradnji sa nekim od brojnih *shopping mallova* predstavi bar djelić onoga što mogu očekivati turisti koji tokom

MAKSIMALNA USLUGA

Jednostavnu, ali efikasnu poslovnu filozofiju *Turkish Airlines* nam je otkrio Mehmet Baspinar, potpredsjednik marketinga i prodaje za istočnu Evropu i Balkan, koji se i sam potrudio da novinarima dočara kosmopolitski duh Istanbula.

- Mi kao kompanija želimo da svim našim putnicima ponudimo maksimalnu uslugu za što manju cijenu - kazao nam je Baspinar.

Ovaj pristup je bio evidentan i tokom našeg boravka. Naime, novinarima je bio namijenjen VIP tretman, počevši od business klase u avionu, preko smještaja u *Legacy Otomanu*, hotelu sa pet zvjezdica na fenomenalnoj lokaciji, kao

i vrhunskih restorana, gastronomske ponude, VIP Lounge Bara na aerodromu *Kemal Atatürk*, pasoške kontrole bez čekanja... I, naravno, nezaobilaznog krstarenja Bosforom. Sve vrijeme, novinare je pratio višočlani tim kompanije koji se brinuo da sve prolazi bez problema.

Inače, novinarsku delegaciju iz BiH činila su tri člana iz *Slobodne Bosne*, *Business* magazina i *Star*ta BiH i bila je među brojnijim, s obzirom da je iz većine zemalja došao samo po jedan novinar. Iako pozvana i planirana, u Istanbul nije došla kolegica iz Slovenije koja je, kako nam je kasnije rečeno, na aerodromu u Ljubljani shvatila da je zaboravila ponijeti pasoš!?

- Naš cilj je da Istanbul postane modni centar poput Pariza i Milana. Prošle godine tokom ISF-a nas je posjetilo oko 940.000 turista. Ove godine ih očekujemo 1,1 milion - uvjeren je Tavus.

Tolga Engin, generalni manager *İstinye Parka*, prvog *malla* kojeg je posjetila novinarska delegacija, kaže da su tokom godine oko 10 posto kupaca strani turisti koje predvode Azerbejdžanci, Rusi, a potom oni iz zalivskih zemalja.

Sa visinom od 238 metara *Istanbul Sapphire* predstavlja najvišu zgradu ne samo u ovom gradu već i u cijeloj Turskoj, u kojoj je smješten i *Sapphire Mall* sa brojnim prodavnicama poznatih brendova. Nakon kupovine, svim posjetiocima obavezno savjetujemo da posjete lokal na vrhu zgrade i uživaju u fenomenalnoj panorami i pogledu.

Za one koji slučajno ne stignu obići istorijsko naslijeđe, na krovu se nalazi i 4D kino koje garantuje nezaboravan doživljaj i desetominutni virtualni *helikopterski obilazak* 12 istanbulske istorijske znamenitosti.

Gastronomska ponuda je svakako jedan od aduta ovog grada i nešto što samo po sebi privlači gastro turiste, a sredinom maja Istanbul je bio domaćim i *Gastro festa* gdje su se mogle probati brojne turske slatke i slane delicije.

Tokom ove kratke, ali intenzivne posjete, novinari su obišli i spektakularni *Istanbul akvarijum* sa više od 1.500 vrsta i više od 15.000 jedinki podijeljenih u pet tematskih vodenih parkova i jednu kišnu šumu - *sparni Amazon*. Mjesto koje se nesumnjivo mora posjetiti, ako od *shoppinga* ulovite vremena.

U zgusnutom programu se našlo mjesta i za posjetu Istanbulskej modnoj Akademiji. Skromni dvospratni objekat savremenog enterijera, zbijen između višespratnih betonskih gromada, predstavlja epicentar modnih dešavanja na domaćoj *fashion sceni*. Na osnovu malog uvida u kreacije mladih turskih dizajnera, evidentno je da nije daleko dan kada će i iz ovoga pravca biti diktirani svjetski modni trendovi.

(z. č.)

ŠTA SU O BIH AMERIKANCI DION NISSENBAUM I SEEMA MALIHA JILANI ISPRIČALI SVOJIM PRIJATELJIMA

Seema i Dion u Mostaru

Od Teksasa do Blagaja, na bračnom putovanju

Nissenbaum i Jilani spadaju u situirane osobe, visokoobrazovane, oboje dolaze iz imućnih porodica, imali su široke mogućnosti za bračno putovanje, a odabrali su Plitvička jezera, Sarajevo, Mostar, Blagaj i Travnik

Putnici namjernici kao i nenamjernici iz prilično različitih pobuda dolaze u BiH. Neki ovdje i zalutaju. Osim zbog klasičnog turizma i znatiželje, ovdje se dolazi i usput, dok obilaze Balkan u paketu. Ali nije baš česta pojava da bračni parovi sa drugog kontinenta u BiH dolaze na bračno putovanje, a da pritom ovdje nemaju dalje rođake ili nekretnine.

SUGESTIJE IZ KLUBA

U ovom slučaju, radi se o američkom paru iz Houstona, koji je proputovao, više puta, skoro pola svijeta. **Dion Nissenbaum** i **Seema Maliha Jilani** spadaju u situirane osobe, visokoobrazovane, oboje dolaze iz imućnih porodica, imali su široke mogućnosti za bračno putovanje, a odabra-

Seema u Sarajevu za vrijeme prve posjete, 2009. godine

li su Plitvička jezera, Sarajevo, Mostar, Blagaj i Travnik.

Vjenčali su se prije tačno godinu dana u SAD-u i samo nekoliko dana kasnije već su brčkali noge kraj izvora Bune u Blagaju, jeli hercegovački bestilj i slušali **Himzu Polovinu** sa radio prijemnika.

Uoči svoje prve godišnjice braka, ovih dana, iz Houstona su preselili u Washington DC, gdje su kupili novi stan. Odatle su odlučili pomoći bh. turizmu. To su učinili tako što su okupili svoje prijatelje, kolege i rođake u jednom američkom klubu i svima sugerisali da putuju u BiH. Usput su im pokazali slike sa putovanja, uz detaljne

opise ovdašnjih restorana, pansiona, vodiča, hrane, pića, viceva, rijeke i planina. Ne krijući svoje razloge dolaska u BiH, spremni su podijeliti dojmove i motive sa drugima.

Prošle godine prije formalnog prelaska bh. granice, u Hrvatskoj su iznajmili kola koja su koristili i u BiH. Bračno putovanje su počeli sa par dana provedenih na Plitvicama, onda su se zaputili u Sarajevo. Tu su ostali nepunu sedmicu dana, u hotelu koji im je bio baza za dnevne posjete Mostaru, Blagaju, Travniku, te djelimično Trebeviću.

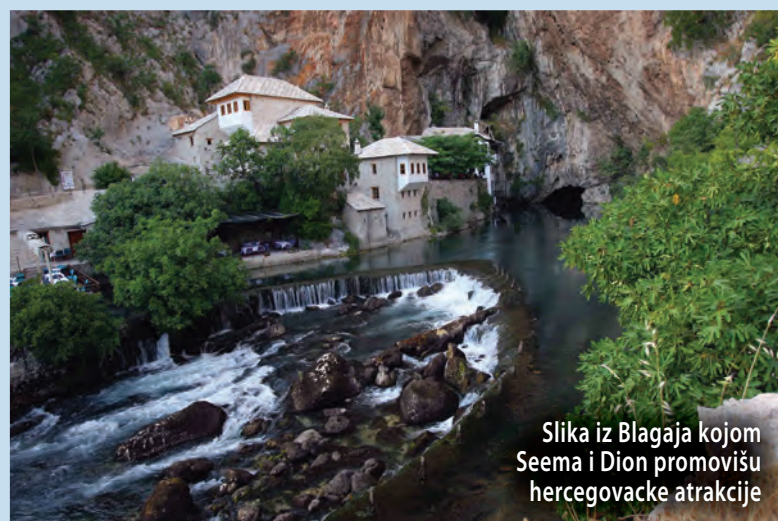
NJENA IDEJA

- Pošto sam već bila u BiH 2009., prije našeg bračnog putovanja, ja sam bila ta koja je najviše inicirala ovo putovanje. Dion nije bio ovdje prije, ali jeste bio zainteresovan. Meni je naprosto bilo super prvi put. Ostvarila sam dosta pri-

ter. Radila sam izvještaje i intervjuje za *Radio Pacifica*, ali sad sam mogla opuštenije da uživam i putujem po mjestima koja mi se sviđaju, jer sam na bračnom putovanju - priča Seema.

Dion dijeli njeno mišljenje, ali ima i svoje lične impresije pošto je ovdje bio prvi put.

- I ja sam kao novinar dosta putovao, pa je prva stvar koju sam uočio u Sarajevu, u odnosu na mnoga druga mjesta koja sam posjetio, specifična raznolikost u arhitekturi ulica na malom prostoru. Imate neobičan splet modernih i starih zgrada, koje inače stilski ponekad ne idu jedna uz drugu, ali to ovdje neka ide, ima i svoju vizuelnu draž. Kao da je bez reda, a opet se uklapa. Hrana vam je odlična, a posebno mi se sviđa to što imate još uvijek dosta domaćeg uzgoja. Dobro, znam da lokalci to ne zovu organ-

Slika iz Blagaja kojom Seema i Dion promovišu hercegovačke atrakcije

DABOGDA TI KUĆA...

Dion Nissenbaum je godinama radio za CNN i obišao je više puta Afganistan, Palestinu, Južnu Ameriku, Afriku. Na Bliskom istoku su ga jednom prilikom nakratko kidnapovali neki gerilci, ali nerado govori o tome. Sada je stalno zaposlen u *Wall Street Journalu*.

Seema Maliha Jilani je profesionalni pedijatar. Godinama je radila na dječijoj klinici u Houstonu, a uporedo je bila i izvještac američkog *Radio Pacifica* i nekoliko drugih stanica. I dalje radi kao pedijatar, a u novinarstvu se zadržala pišući za društveno-politički portal *Huffington Post*. Kao pedijatrica jedno vrijeme pomagala je djeci u Afganistanu i tamo upoznala Diona. Zbog njegove bivše firme, Seema mu je ispričala i ironičnu ratnu sarajevsku kletvu koja ga je iskreno nasmijala, a glasi *Dabogda ti kuća bila na CNN-u*.

jateljstava. Svi su bili ljubazni prema meni, bez izuzetka. Pošto sam odrasla u Texasu, meni je zelenilo bosanskih planina užitak za pogled. Toga nije bilo u Houstonu. Ne znam, jednostavno sam uživala u vašoj hrani, u zanimljivim i poučnim razgovorima sa lokalnim ljudima, u slušanju bezbrojnih priča koje imate, u rijekama, pogotovo Neretvi. Sviđaju mi se Travnik, Mostar, Sarajevo, Jajce. Prvi put sam dolazila kao repor-

ter. Radila sam izvještaje i intervjuje za *Radio Pacifica*, ali sad sam mogla opuštenije da uživam i putujem po mjestima koja mi se sviđaju, jer sam na bračnom putovanju - priča Seema. Dion dijeli njeno mišljenje, ali ima i svoje lične impresije pošto je ovdje bio prvi put. - I ja sam kao novinar dosta putovao, pa je prva stvar koju sam uočio u Sarajevu, u odnosu na mnoga druga mjesta koja sam posjetio, specifična raznolikost u arhitekturi ulica na malom prostoru. Imate neobičan splet modernih i starih zgrada, koje inače stilski ponekad ne idu jedna uz drugu, ali to ovdje neka ide, ima i svoju vizuelnu draž. Kao da je bez reda, a opet se uklapa. Hrana vam je odlična, a posebno mi se sviđa to što imate još uvijek dosta domaćeg uzgoja. Dobro, znam da lokalci to ne zovu organ-

(a. t.)

PRICE OF TRAVEL NAPRAVIO LISTU BACKPACKERI, NAVALITE!

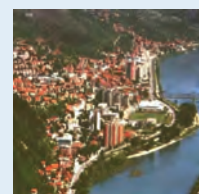
Portal *Price of Travel* objavio je listu gradova koji su prije svega zbog niskih cijena najprivlačniji za backpackere, svjetske putnike koji putuju s prtljagom na leđima, a u vrhu liste našle su se prijestolnice balkanskih država

i zemalja istočne Evrope.

Na vrhu liste je rumunska prijestolnica Bukurešt, slijede Sofija i Krakov, a glavni grad BiH Sarajevo je na četvrtom mjestu od ukupno 47 gradova koji su rangirani.

- Sarajevo je još jedan balkanski grad čije ime asocira na njegovu nesretnu prošlost i grad koji se bori da privuče turiste. Grad je lociran duboko među planinama i prelijepo je mjesto za posjetiti i vidjeti. Orijentalni stari dio grada pored modernog centra je veoma interesantan i gostoprимljiv. Za jedan prosječni dan u Sarajevu backpacker bio trebao izdvojiti 25,74 dolara - stoji u opisu.

TURISTIČKA ORGANIZACIJA ZVORNIK NA PLAŽI I PAVILJONI

Turistička organizacija Zvornik je na gradskoj plaži predala na upotrebu izletničke paviljone za čiju je izgradnju Ministarstvo trgovine i turizma RS dalo 7.000 KM.

Pored paviljona, na gradskoj plaži ranije je urađeno sportsko igralište, postavljene su sprave za djecu, a izgrađeno je i šeta-lište.

- U okviru ovog projekta napravljena su tri paviljona gdje će svi moći da provedu ugodne trenutke. Pozivam sugrađane da na najljepši način iskoriste ove sadržaje, a one manje savjesne da ovaj ambijent ne zagađuju otpacima - kaže direktorica Turističke organizacije Slavica Andrić.

BPK NE KORISTI POTENCIJALE OPĆINE NEMAJU VIZIJE

Bosansko-podrinjski kanton Goražde prošle godine posjetilo je 3.306 turista koji su ostvarili 7.807 noćenja, što je, po procjenama kantonalne Turističke zajednice, iznad federalnog prosjeka. Najveći broj noćenja ostvarili su gosti iz Austrije, Srbije, Turske, Italije, Njemačke...

- BPK raspolaže brojnim prirodnim i kulturnim potencijalima koji pružaju mogućnost da turizam preraste u vodeću privrednu granu i postane nosilac privrednog, ali se oni loše koriste jer u općinama Goražde, Pale-Prača, te Foča -Ustikolona, nedostaje vizije razvoja - navode u Zajednici.

Kanton, smatraju u toj organizaciji, ima raznovrsnu turističku strukturu, ali nju ne prati adekvatan profil turističkih proizvoda i ilustruju to podatkom da su inicijalne ponude turistima oblikovane prije 20 i više godina, nisu modernizovane, a naslijeđena turistička struktura uglavnom je stvorena za domaćeg gosta. Najznačajniji prirodni turistički potencijali BPK su Drina, Prača i Kolina, te Jahorina, što je uvjetovalo orijentaciju na riječni i planinski, te izletnički, lovni i ribolovni turizam.

(s. a.)

STARI KRALJEVSKI DOBOR GRAD KOD MODRIČE

Baš su nervirali Sigismunda

Ugarski kralj dva puta je harao utvrdu iznad Modriče i oba puta masakrirao bosansko plemstvo, ali su kule Dobora preživljavale sve do dolaska austro-ugarske vojske

Srednjovjekovni utvrđeni grad Dobor Grad nalazi se nekoliko kilometara južno od Modriče, s lijeve strane rijeke Bosne, na izlazu tjesnaca između planina Trebave i Vučijaka. Dobor je imao dvije kule spojene sa dva paralelna bedema duga po 18 metara, a po onome što se o ovom drevnom gradu zna, sagradila su ga braća **Ivaniš** i **Pavao Horvat** 1387. godine po odobrenju bosanskog kralja **Tvrtka I.**

Ovaj izuzetno strateški važan grad-utvrda, spada među najstarije utvrde u Bosni i Hercegovini i, po mišljenju arheologa, njegova se izgradnja razvijala u tri faze. Prvu i drugu karakteriziraju izgradnja manje kule i dvorišta i one traju do početka zadnje decenije 14. stoljeća. Treća faza obuhvata ponovnu izgradnju utvrde nakon uništenja početkom 15. stoljeća.

U srednjem vijeku Dobor Grad je bio izrazito važan za sjeverni dio Usore, pa kasnije i za Jajačku i Srebreničku banovinu, osiguravajući strateški položaj nad dolinom Bosne i povezivanje srednje Bosne prema Savi.

Zidine Dobora *zapamtile* su mnoge okrutne i krvave bitke. Kako je ovaj grad banu Ivanišu Horvatu služio i kao podrška za upade u Slavoniju i Mačvu, ugarski kralj **Sigismund Luksemburški** sa svojom vojskom napada grad i nakon opsade i bitke koja je trajala više od 20 dana, u julu 1394. godine osvaja Dobor.

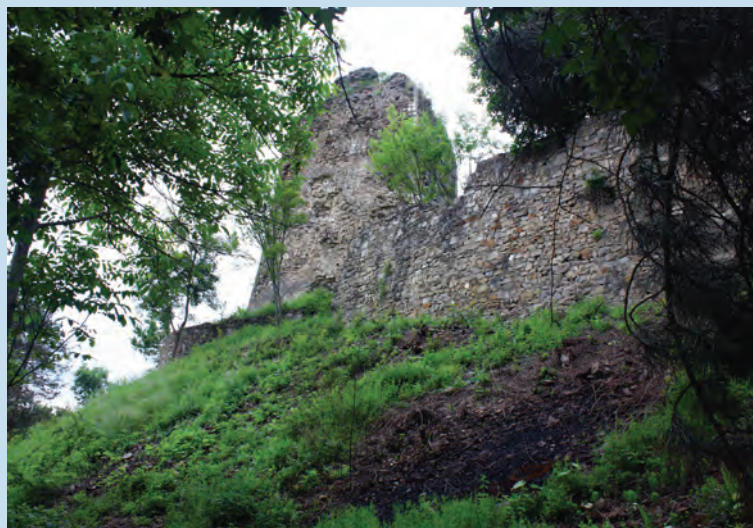
Grad je spaljen, a ban Horvat i još 31 bosanski plemić su zarobljeni i odvedeni u Budim, gdje su okrutno kažnjeni. Priča kaže da su Ivaniša Horvata svezali za konjske repove i tako ga raščerečili, a ostatke tijela isjekli i prikovali na gradska vrata. Slična sudbina stigla je i ostale plemiće, a kazne je bio pošteđen jedino Ivanišev brat Pavao i to zato što je bio biskup, ali samo pod uvjetom da mora napustiti zemlju uz

zabranu povratka u Bosnu.

Uništeni grad je obnovljen i tada su izgrađeni velika kula, te veliki unutarnji i vanjski zidovi. Zabilježeno je da je u tom periodu tu boravio i bosanski kralj **Stjepan Ostoja** sa najistaknutijim predstavnicima plemstva.

Međutim, izgleda da ugarski kralj Sigismund jednostavno nije mogao gledati ponovni procvat i blagostanje bosanske države, pa je 1408. godine ponovo napada, upravo na području Dobora. U križarskom pohodu Sigismund sa 60.000 vojnika potpuno uništava Srebrenicu kao sjedište bosanske banovine, a spaljuje i razara i Dobor, te zarobljava i bosanskog kralja **Tvrtka II.**

Iako je Tvrtko II pošteđen, Sigismund naređuje da se pogubi

179 zarobljenih bosanskih plemića. Njima su odrubljene glave, a njihova tijela su sa zidina Dobora bačena u rijeku Bosnu.

Po nekim drugim izvorima, tad je pogubljeno čak 200 bosanskih plemića.

U jeku prodora osmanlijskih trupa, 1449. godine, u Dobor Gradu je održano vijeće bosanskog kralja **Stjepana Tomaša** s mačvanskim banom **Ivanom od Koroda** kako bi dogovorili zajednički otpor janjičarskim četama.

Dobor se u pisanim dokumentima ponovo spominje 13. juna 1457. godine kada u njemu boravi kralj **Tomaš**, gdje prima papinog izaslanika **Karvajala** i mletačkog poslanika **Tomasija**, u nadi da će i srednja Evropa pomoći odbrani Bosne.

Grad 1536. godine pada pod osmanlijsku vlast i ponovo se spominje tek 1711. godine kao sjedište nahije. Samo nekoliko godina kasnije, 1713. godine Dobor je zauzela austrougarska vojska, ali pošto nije mogla održati položaj, utvrdu su u potpunosti uništili.

Nakon toga, utvrda Dobor nikada nije bila obnovljena, niti se više spominjala u pisanim dokumentima.

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika stari grad Dobor je 2005. godine proglasila nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine.

(priredio: d. b.)

SARAJEVSKJE ČESME FEREDŽUŠA

Česma *Feredžuša* nalazi se na uglu ulica **Josipa Štadlera** i **Logavina**, uz džamiju **Buzadžić** hadži **Hasana** i, po nekim podacima, napravljena je kad i džamija, oko 1625. i voda je iz nje tekla sve do 1890. godine. Tad je zatrpana

tokom izgradnje novog podzida kojim se trebala osigurati stabilnost same džamije i tako je stajala sakrivena narednih 50 godina.

Jedna narodna predaja kaže da je hadži **Hasanu**, nakon što je sagradio džamiju i otišao na hadž, ostalo samo toliko novca da svojoj ženi kupi feredžu. Međutim, ona je to odbila i predložila mu da umjesto toga pored džamije napravi česmu, pošto su vodu morali nositi iz druge mahale. Tako je hadži **Hasan** napravio česmu, a narod česmu prozva *Feredžuša*.

Druga verzija o njenom nastanku glasi da je na vrhu **Logavine** u mahali oko **Buzadžić**ine džamije, nekada stanovao siromašni čovjek sa ženom. Ponekad bi mu žena prebacivala što su siromašni i da nema ni feredže. Dan po dan je prolazio, a čovjek je kriomice skupljao paru po paru da kupi ženi feredžu.

I jednog dana, kada je skupio dovoljno novca za dobru feredžu, on zovnu ženu: *Evo ti pare, pa idi i kupi feredžu!* Ali mu žena odgovori: *Znaš, u našoj mahali nigdje nema česme i vodu valja donositi izdaleka, čak iz druge mahale. Napravi ti nama kraj kuće česmu, a feredžu ćemo kupiti kad mognemo!* Čovjek poslušao ženu i na uglu kraj džamije u **Logavinoj** ulici sagradio lijepu česmu, koju narod po tome prozva *Feredžušom*.

NEC predstavio Medias X TELEFON HLADJE VODOM

NEC je na japanskom tržištu predstavio zanimljiv *Android smartphone Medias X N-06E*, koji u sebi nosi nekoliko nesvakidašnjih rješenja.

Uređaj je dizajniran primarno za žensku publiku, što se odnosi na fizički dizajn, izgled korisničkog sučelja i neke detalje poput proizvoljnog osvjetljenja pojedinih dijelova telefona.

Osim toga, *Medias X* ima i neke zanimljive tehničke novine, a prema tvrdnjama iz NEC-a, riječ je o prvom *smartphoneu* s procesorom hlađenim vodom.

Ovo se odnosi na cijev ispunjenu vodom koja povezuje procesor i grafitnu plohu postavljenu paralelno s matičnom pločom. Grafitna ploha služi kao pasivni hladnjak za disipaciju topline, što rezultira hladnijim *smartphoneom*, koji tako može duže raditi na maksimalnom taktu.

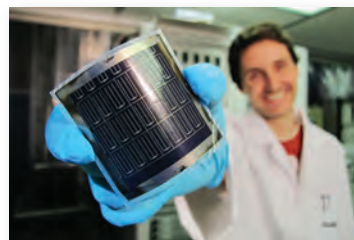
Ugrađeni procesor je četverojezgreni *Qualcomm Snapdragon S4 Pro* takta 1,7 GHz, a tu su još i 4,7-inčni *OLED* ekran 720 p rezolucije, podrška za *LTE*, te 13,1-megapikselsna kamera sa senzorom *Exmor RS*.

Uređaj će se krajem juna naći u ponudi japanskog telekom operatera *NTT Docomo*, ali male su šanse da će biti dostupan i na međunarodnom tržištu.

VICOSC se baš potrudio PRINTAJU SOLARNE ČELIJE!

Australijski istraživači koji rade za konzorcij *VICOSC, Victorian Organic Solar Cell Consortium*, uspjeli su razviti brz i učinkovit način proizvodnje solarnih ćelija koje nisu zasnovane na siliciju, što je osnova standardnih, nego na organskom poluvodičkom polimeru.

Ovakve solarne ćelije moguće je proizvoditi ispisivanjem posebnim štampačem direktno na čeličnu foliju, a u *VICOSC*-ovom slučaju je riječ o savitljivoj solarnoj ćeliji A3 formata. Konzorcij je razvio i štampač koji može ispisati deset metara savitljivih solarnih ćelija u minuti, a sam organski poluvodič koji je osnova ovih će-

lija moguće je otopiti u posebnom otapalu i koristiti ga kao tintu u inkjet štampaču.

VICOSC-ove solarne

ćelije mogu generirati do 50 W po kvadratnom metru, što bi za praktičnu primjenu zahtijevalo prekrivanje većih površina ovim rješenjem. Osim toga, cijena štampača od oko 200.000 dolara proizvodnju ovakvih solarnih ćelija čini pristupačnom samo većim kompanijama.

Panasonic na indijskom tržištu P51 ZA 520 DOLARA

Panasonic je predstavio novi model pametnog telefona koji radi na *Androidu* i koji je prije svega namijenjen indijskom tržištu. Ovaj *smartphone* ima veliki pet-inčni ekran rezolucije 1280x720 piksela, radi na četverojezgrenom 1,2 GHz *Media Tek* procesoru te ima jedan GB RAM-a.

Panasonic P51 dolazi sa stražnjom kamerom rezolucije osam MP, s prednje strane ima kameru za video razgovore od jednog MP, ima samo četiri GB interne memorije, ali i memorijski utor za *microSD* memorijskim karticama.

Novi *Panasonicov smartphone* radi na posljednjoj verziji *Androida 4.2 Jelly Bean*, a na indijskom tržištu prodavat će se zajedno s *flip coverom* i *stylusom* po cijeni od oko 520 dolara. Još nije poznato kada će pojaviti na drugim tržištima.

Acer se oglašio

ICONIA W3 SAMO ŠTO NIJE

O *Acerovom* tabletu *Iconia W3-810* već se moglo čuti u nekoliko prilika, međutim svaki put iz nepotvrđenih izvora. Ovih dana su se, međutim,

iako uređaj još uvijek nije predstavljen, na službenim web stranicama *Acera* za finsko tržište pojavile prve službene informacije.

Riječ je o tabletu s 8,1-inčnim ekranom što ga čini prvim ovakve vrste za *Windows 8*. Uređaj je pogonjen *Intelovim* procesorom *Atom Z2760* što znači da dolazi s prvim *Windowsima*. Rezolucija ekrana iznosi 1.280 x 768 piksela, ugrađena su dva GB radne memorije, a tablet će biti dostupan u izdanjima s 32 ili 64 GB trajne flash memorije.

Acer će u ponudi dodatno imati tastaturu koja će služiti i za uspravljanje tableta. Proizvođač nije pokušavao nagurati tipke na malu površinu, tako da je tipkovnica dimenzijama osjetno veća do samog tableta.

U ponudi će biti i pokrov za tablet koji će ga moći i držati pod kutom, a od priključaka su dostupni *microUSB* i *microHDMI*, ugrađena je kamera rezolucije dva megapiksela, a deklarirano vrijeme trajanja baterije pri reprodukciji videa je osam sati.

Sve što je preostalo saznati o ovom tabletu je njegova cijena, a očekuje se da će *Acer* i ovaj podatak uskoro objaviti.

Apple

iPad mini

Potpuni iPad doživljaj.

OD 35,00KM
MJESEČNO

Authorised Reseller

iService doo, Jukićeva 106, 71000 Sarajevo, BA

T/F +387.33.214.505, M +387.61.350.916

info@iservice.ba, www.iservice.ba, www.macintosh.ba

Google Translate ima posla

PREVODE MILION
KNJIGA DNEVNO

Google je objavio da njihovu uslugu prevodjenja, popularni *Google Translate*, svakog dana koristi više od 200 miliona korisnika koji šalju oko milijardu zahtjeva za prijevodom. Također je navedeno da je 92 posto korisnika usluge izvan SAD-a, a trenutno je podr-

žan 71 jezik.

Za budućnost u *Googleu* najavljuju daljnje širenje podrške za nove jezike, poboljšanje kvalitete prijevoda, sveprisutnost na različitim uređajima i mjestima, te omogućavanje komunikacije u stvarnom vremenu između govornika koji koriste različite jezike.

Google Translate pokrenut je 2001. godine na temelju tehnologije koju je Google kupio od jedne vanjske kompanije, a sada dnevno prevodi teksta koliko ima u više od milion knjiga, odnosno odradi posao za koji bi svim svjetskim profesionalnim prevodiocima trebala cijela godina.

SAD: Prepolovljena prodaja
igračih konzolaXBOX JEDINI
NIŠTA NE KRIJE

Sveukupna potrošnja na proizvode igraće industrije u SAD-u tokom aprila bila je 495,2 miliona dolara, što je 25 posto manje nego u istom periodu godinu ranije.

Po podacima koje je prikupila kompanija NPD, najveći pad je zabilježen na području igraćeg hardvera, čija prodaja je pala 42 posto, sa 187,8 na 109,5 miliona dolara.

Najbolje, 130.000 komada tokom aprila, prodavao se *Microsoftov Xbox*, a ukupno je na hardver, softver i različite dodatke vezane uz *Xbox* potrošeno oko 208 miliona dolara, što predstavlja gotovo polovicu cjelokupne potrošnje na proizvode igraće industrije u SAD-u. *Sony* i *Nintendo* nisu objavili podatke o svojoj prodaji.

Osam godina YouTubea

STO SATI SVAKE MINUTE

U osam godina postojanja *YouTube* je ostvario rezultate kakve njegovi osnivači **Steve Chen**, **Chad Hurley** i **Jawed Karim**, svi bivši zaposlenici *PayPala*, sigurno nisu ni sanjali.

Po najnovijim informacijama koje su povodom osmog rođendana ovog video servisa objavljene na njihovom službenom blogu, u ovom trenutku se svake minute na *YouTube* servere *uploada* 100 sati videa, a svakog mjeseca *YouTube* posjeti više od milijarde ljudi, što je, uvjeto rečeno, svaki drugi korisnik interneta.

Objavljene su i neke druge zanimljivosti, kao, recimo, ta da je aktualni rekorder u gleda-

nosti **Psyjev** novi spot *Gentleman*, kojeg je 14. aprila u prvih 24 sata od objave pogledalo 38 miliona ljudi.

Psyjev Gangam Style također drži rekord najgledanijeg videa u istoriji *YouTubea* sa više od 1,6 milijardi pregleda. Isto tako, popularni dječiji serijal *Ulica sezam* postala je prva neprofitna organizacija čiji su videi pogledani više od milijardu puta.

Igre i igrice za telefone

ANDROID JE RAJ ZA PIRATE

Pored toga što imaju velikih problema sa fragmentacijom operativnog sistema, autori aplikacija za *Android* moraju se boriti i sa piratstvom, koje postaje sve veći problem. Naime, po tvrdnjama autora igara za mobilne platforme *Butterscotch Shenanigans*, stopa piratstva njihovih naslova na *Androidu* je čak 14 puta viša nego na *iOS-u*. Dodatno, od ukupnog broja korisnika ovih igara na *Androidu*, tek je pet posto njih i platilo, dok su se ostali okrenuli nekoj od metoda piratiziranja dostupnih na *Googleovom* mobilnom operativnom sistemu.

Iako se piratstvom stječe veći broj korisnika, autori igara upozoravaju da im se ovim putem ocjena aplikacije na *Google Playu* neće

povećati, a oni koji dobave aplikaciju ilegalno im se neće ni obratiti za podršku.

Ovo su rezultati samo jednog izdavača igara i iako gotovo sigurno ne predstavljaju generalnu sliku ekosistema, o piratstvu na *Androidu* priča se već neko vrijeme. Prošle godine izdavač *Madfinger Games* odustao je od naplate svojih igara na *Androidu* po cijeni od jednog dolara jer su stope piratstva bile za ne vjerovati, kako su rekli u ovoj kompaniji.

Više detalja o Arkham Originsu

BATMAN JOŠ MRAČNIJI

Iz kompanije *Warner* objavili su dužu verziju nedavno objavljenog *teasera* i otkrili nekoliko vrlo zanimljivih detalja o nadolazećem *Arkham Originsu*, čime je podignut i embargo na opise demo verzije koja je ranije ovog mjeseca bila dostupna odabranim novinarima.

Po prvim opisima koje se mogu pronaći na većim portalima, *Warner* je uspješno nastavio *Rocksteadyjev* niz *Arkham* igara, te uz nekoliko manjih promjena pripremio prepoznatljivu, ali svježiju igru.

Neke od najuočljivijih promjena odnose se na borbu koja zadržava svoju mehaniku, ali je obogaćena dodatnim mogućnostima koje bi je trebale učiniti dubljom.

Batman će tako u novoj igri za vrijeme borbe moći koristiti veći broj svojih *gadgeta*, što znači da će borbe biti raznovrsnije, a njihovoj će raznolikosti doprinijeti i nove vrste neprijatelja koje će igra predstaviti.

Osim borbe promjenu je doživio i *Batmanov detective vision* koji će se ovog puta koristiti znatno više, a igračima će dostupne i dodatne mogućnosti koje će olakšati rješavanje nešto složenijih zagonetki nego što je to bio slučaj u ranijim igrama.

Igra će biti smještena u južni dio *Gothama*, tako da će mapa biti nešto veća od one u *Arkham Cityju*, zbog čega je razvojni tim u igru ubacio *fast travel* mogućnost, da bi se neželjeno lutanje igrača po mapi svelo na minimum.

Arkham Origins će po svemu sudeći biti ozbiljnija i opširnija igra od svojih prethodnika, a po riječima *Warnerovog Erica Holmesa*, očekuje nas intenzivnije i mračnije iskustvo koje će umjesto priče o *Batmanovim* avanturama ispričati priču o likovima *Batmanovog* svijeta i tome kako su postali ono što jesu.

Dignitet i dostojanstvo mi sami rasipamo uokolo

Moto protesta Vratite/vratimo dignitet i dostojanstvo prosvjetnom radniku je pogrešan. Treba glasiti: Vratite redovnu plaću prosvjetnom radniku. Dignitet i dostojanstvo ja sam otpisao...

Šutimo dok držimo časove s besmislenim nastavnim jedinicama; šutimo iako smo svjesni da radimo u školstvu koje je prilagođeno malom broju djece; odgajamo buduće generacije koje će slijepo slijediti nadređene; odgajamo generacije koje kao prirodni zakon prihvataju da su neki bogati, a neki siromašni, da su neki važniji od drugih i tako svi tražimo vođu; ponosimo se kad imamo vojnu disciplinu na času; šokiramo se kad đaci propituju naš autoritet koji je zasnovan na katedri koju smo davno osvojili; ismijavamo pogrešne dječije odgovore...

SAMO KAD KAŽNJAVAMO: Izgubili smo dignitet i dostojanstvo davno, sad gubimo redovne plaće. Stečena znanja i skupljenja iskustva u svakodnevnom radu koristimo samo kada smo u učionici, zatvoreni u učionici i omeđeni četrdesetpetominutnim časom gospodarimo mališanima, pokazujemo moć. Ne zanima nas da li je ispravno to što radimo, ne upoređujemo svoje prakse s kolegama iz drugih zemalja i različitih kultura, vjerujemo jedino vlastitoj intuiciji. Shvatili smo da mnogo praktičnog moramo naučiti kad uđemo u učionicu, a nikad za to nismo okrivili fakultete i akademije gdje smo diplome stekli. Učenici su ravni nama samo kad ih kažnjavamo i ocjenjujemo, a mi smo ravni funkcionerima samo kad im se ulizujemo; ne pišemo o vlastitim praksama, niti čitamo o praksama drugih; reforma obrazovanja da, ali ništa ne treba mijenjati - reforma, ako već mora, neka bude isto kao i prije samo malo drugačije, kao što je na primjer devetogodišnja osnovna škola samo jedna godina više obrazovnog sistema iz druge polovine prošlog vijeka.

Ne učimo, a podučavamo i govorimo svima koliko je obrazovanje važno. Umjesto da olakšamo i sebi i učenicima i digitaliziramo administrativni posao, ako ništa drugo, mi još uvijek kukamo kako na stotinu mjesta moramo

ručno upisivati iste podatke. Verbalno se zalažemo za knjige i nauku, voajerski pratimo *Velikog brata* i svaku epizodu omiljene sapunice. Znamo svakog pobjednika pjevača amatera na lokalnim televizijama, te filozofski raspravljamo ko zna, a ko ne zna pjevati i koga članovi žirija ne vole.

E, KAD BI OVO BIO POČETAK: Godinama već mi

datni rad, otvaranje lokalnoj zajednici, ideje su koje dobro zvuče, ali nisu plaćene; naš predmet je najvažniji kao i fond sati koji je do sada bio - iako bi bilo odlično da dodamo još jedan čas kako norma ne bi bila ugrožena ni kad bi dva odjeljenja u školi ostala; rijetko priznajemo grešku i uživamo se svetiti učenicima koji su je primijetili.

Da ne bude zabune, podržavam proteste i štrajk upozorenja prosvjetara Kantona Sarajeva. Teško je govoriti o kvaliteti obrazovnog sistema ako uposlenici nisu adekvatno i blagovremeno plaćeni. Ali, nadam se da je to samo početak borbe nas prosvjetara za bolje obrazovanje.

Očekujem da ćemo u narednim mjesecima protestirati i jer nam vlast ne osigurava kvalitetno stručno usavršavanje; da ćemo svakodnevnom ponavljati kako se budžetski novac ne troši na opremanje škola i potrošnog materijala; da ćemo jasno reći da je ovakva eksterna matura besmislena i da ćemo ponuditi bolje rješenje; da nećemo samo brinuti o sebi, nego i o društvu u kojem živimo - da ćemo jasno zahtijevati bolju raspodjelu zajedničkog novca kako bi svi stanovnici imali kvalitetniji život; da ćemo praviti škole u kojima svako dijete ima šansu da napreduje...

Moto protesta *Vratite/vratimo dignitet i dostojanstvo prosvjetnom radniku* je pogrešan. Treba glasiti: *Vratite redovnu plaću prosvjetnom radniku*. Dignitet i dostojanstvo ja sam otpisao.

P.S.: Zemlja nije preduzeće. Škola nije kadrovska odjeljenje kompanije, zaduženo da obezbjeđuje *ljudski kapital* potreban da bi kompanija nastavila da funkcioniše. Čak i samim razmišljanjem o ljudskoj drami obrazovanja na jedan takav način, potkopavamo naš osjećaj za opšte dobro. To je svakako ponižavajuće za nastavnike, a rezultat je školski sistem koji nema dodira sa životima tako velikog broja djece. (Michael W. Apple) ●

nastavnici dignitet i dostojanstvo rasipamo uokolo: podučavamo djecu, a ne znamo zašto; radimo u učionici, a nemamo sva potrebna nastavna sredstva; učinci našeg rada nisu mjerljivi, tako da možemo raditi šta želimo, koliko želimo i kako želimo; bojimo se svega i svakoga - to što mislimo rijetko iscijedimo, a i kad iscijedimo, trudimo se milion ograda napraviti i nekoliko puta se unaprijed izvinuti; najsigurniji smo kad nam je tabla za leđima, učenici pred očima - teško je unutrašnje uređenje učionice promijeniti; sindikalna mjesečna članarina najbolje se troši na izlete, jelo i poklone nastavnicima; volonterizam, do-

Volim sve materijale,

Mi komuniciramo putem naših objekata, arhitektura prenosi ideje, stvara scenografije u kojim ljudi svakodnevno žive, direktno utiče na živote ljudi i njihovo raspoloženje, pa arhitekti ne smiju biti uobraženi

► PITAO: Zdravko Čupović zdravko@startbih.info

1 Koja su glavna obilježja sarajevske poslijeratne arhitekture?

- Nakon ovog, kao i svakog prethodnog, rata pokušalo se brzo graditi, kako bismo stigli Evropu i ono što smo u međuvremenu propustili. Ima tu svega, slično kao u muzici, najviše turbo folka, jeftine gradnje sa šarenim fasadama, ali ima i dobre arhitekture - arhitekture koja pokazuje da Bosna ima potencijala u kreativnom arhitektonskom izrazu.

2 Commie blokovi u gradovima širom Bosne i Hercegovine su simbol socijalizma. Kako njih osvježiti i prilagoditi novom vremenu?

- Commie blokovi ili blokovi pedesetih, šezdesetih i sedamdesetih godina 20. stoljeća nisu pojava koja je karakteristična samo za BiH, niti predstavljaju isključivo simbol socijalizma. Takva vrsta urbanizma prvenstveno, karakteristična je za internacionalnu arhitekturu, koja je bila *fancy* od kraja II svjetskog rata pa do početka sedamdesetih u Evropi, a kod nas još narednih desetak godina. Osnovni trend je bio da se ostavi što više slobodnog, ozelenjenog prostora i odvoje osnovne životne funkcije stanovanja, rada, rekreacije i slično. Loše shvaćena i djelomično implementirana ideja velikog arhitekta **Le Corbusiea** dovela je do toga da smo dobili uglavnom *naselja spavaonice* bez pratećih funkcija. Postoji mnogo načina da se takva naselja i visoki blokovi prvenstveno unaprijede u tehničkom smislu putem projekata

utopljanja i redizajna fasada i prenamjene partera u javne sadržaje, kako bi postala nešto atraktivnija za život. Takvih primjera ima dosta u Francuskoj, Holandiji i sjevernoevropskim zemljama. Za takve projekte je potreban novac koji mi nemamo, ali pred nama je evropska budućnost, razni fondovi za takve projekte. Pa eto šanse za političare koji imaju ozbiljne namjere....

3 Koliko se u Sarajevu poštuju urbanistički planovi?

- Uglavnom se poštuju, osim u dijelu koji ne odgovara pojedinim strukturama koje su trenutno na vlasti u pojedinim općinama, kantonima ili ostalim organizacionim jedinicama vlasti. To ne smatram neobičnim, jer je urbanizama jedna od najsnažnijih poluga vlasti, pa je logično da se politika ozbiljno bavi urbanizmom.

4 Da li ste radili u još nekim gradovima u BiH?

- Da, gradio sam u Mostaru, Bihaću, Tuzli i još nekolicini mjesta u Bosni i Hercegovini, mada su moji najznačajniji objekti u Sarajevu.

5 Radite li individualne stambene objekte i koliko je skupo priuštiti sebi jedinstven i originalan projekat?

- Radim i na projektima individualnih stambenih objekata. To su za mene potpuno isto vrijedni projekti, kao i oni *veliki*. Proces i faze projektiranja su gotovo iste za male i velike projekte, s tim da kod individualnih objekata iza projekta uvijek stoji konkretna porodica sa eksplicitnim zahtjevima. Mislim da je naj-

e, osim radioaktivnih

foto: Zdravko Čupović

jeftinije priuštiti sebi dobrog arhitektu i projekt, te na taj način pravilno planirati svoju budućnost. To je, jednostavno, pitanje kulture stanovanja i opće kulture porodica koje namjeravaju graditi, a ne pitanje novaca.

6 Zbog čega je u BiH većina kuća bez fasade?

- Pa vjerovatno zbog novaca, a velikim dijelom zbog nedostatka kulture stanovanja i nedostatka zakonske regulative kojom bi se vremenski rok za gradnju kuća, pa i fasada, ograničio. Savjetovao bih sve one koji grade kuće, da grade manje kuće koje za svog života mogu završiti, da bi u njima uživali sa svojim porodicama.

7 Zanimljiva arhitektonska rješenja ne dolaze više samo za zapada. Istok se intenzivno gradi, a tamošnje metropole su posljednjih godina u potpunosti izmijenile vizuru. Gdje smo mi u svemu tome i koliko možemo biti autentični, naravno u skladu sa svojim mogućnostima?

- Mi smo tačno tamo gdje smo i u svim ostalim oblastima društvenog života i djelovanja - u donjoj polovini ljestvice, uz časne izuzetke. Osnovni problem je, svakako, finansijske prirode, jer

bez novaca nema gradnje, a bez rasta ekonomije nema rasta gradova pa samim tim niti gradnje. Obzirom da smo u završnom stadiju globalizacije, autentičnosti je sve manje, a arhitektonski izraz je postao gotovo univerzalan.

8 Primjera radi u Gruziji su mnoge nove policijske stanice su u potpunosti staklene i providne spolja, čime je arhitektura stavljena u službu povjerenja građana i organa reda. O kojim sve faktorima vodite računa prilikom izrade nekog idejanog rješenja?

- Takav koncept svakako predstavlja želju države da prezentira policiju kao polugu vlasti koja je transparenta i predana građanima - nema sakrivanja. To je, svakako, interesantan koncept, a ideja je za pohvaliti, posebno što ju je prihvatila administracija koja gradi takve zgrade. Kada se pripremaju idejna rješenja svakako je potrebno voditi računa prvenstveno o projektnom zadatku i programu, a onda je na arhitekti da osmisli dobar koncept, kakav je i ovaj u Gruziji.

9 Koliko trenutna inspiracija utiče na neki Vaš budući finalni proizvod, odnosno da li se dešava da Vam potpuno neočekivano sijevne neka ideja o tome kako bi neki objekat mogao izgledati ili je možda već neki izgrađeni objekat plod trenutne inspiracije?

- Inspiracija kod arhitekata svakako ovisi o količini i kvaliteti sedimentiranih informacija koje primite iz okruženja, zato arhitekti moraju puno putovati, sticati iskustva i gledati. Nema čuda i sijevanja - takvo je bar moje iskustvo, samo dugotrajan rad.

10 Sarajevo City Centar je trenutno jedan od najvećih projekata u izgradnji u BiH. Već sada se da primijetiti fasada na jednom dijelu objekta, koja je jedinstvena na ovom prostoru, ali pretpostavljam da to nije jedini novitet koji će biti primijenjen u izgradnji SCC-a?

- Mislim da će fasada biti pravo otkrovenje jer je potpuno drukčija od ostalih. Naravno, takva lokacija zaslužuje poseban trud, koji smo mi uložili u oblikovanje tog objekta. Mislim da će objekt bljesnuti, pogotovo poslije završetka fasade hotelskog dijela. Ovaj dio objekta je veoma kompliciran za izvođenje upravo svog fraktalnog ostakljenog volumena, koji asocira na brušeni kristal, što za cilj ima naglasiti posebnost tog objekta. U niskom dijelu objekta, sličan volumen uz tramvajsku prugu, od drugog do četvrtog sprata će biti obučena media fasadom površine 1.000 kvadratnih metara, što će predstavljati najveći screen u regionu.

11 Istovremeno, u Banjaluci, u čuvenom Picinom parku, gradi se Grand Trade Centar za koji je najavljeno da će imati impresivnih 200.000 kvadratnih metara. Međutim, tek je prije nekoliko dana objavljen tender kako će objekat uopšte izgledati. Da li je to uopšte dozvoljeno sa zakonske strane?

- Nisam upoznat s projektom u Banjoj Luci, ali projektantima i investitoru svakako želim sreću s 200.000 kvadrata, to je veliki zalogaj. Ako za takav projekt postoje lokacija i planska podloga, ne vidim zašto bi bilo problema

vezano za zakonske procedure.

12 *Illuminacija objekata i infrastrukture je svakako posebna nauka, ali me zanima koliko Vi vodite računa o dekorativnoj rasvjeti svojih objekata i koji objekat od kulturno-istorijskog značaja ili dio Sarajeva vapi za osvjetljenjem?*

- Svjetlo je svakako jako bitno u arhitekturi, ono nam pomaže da nešto istaknemo, naglasimo i da dobijemo atmosferu. Nekada je manje svjetla - više arhitekture, a vrijedi i obrnuto. Naravno, kad govorim o svjetlu, ne mislim samo na rasvjetu nego i na dnevno svjetlo. Ako je riječ, pak, o iluminaciji arhitektonskih cjelina, objekata ili naglašavanju elemenata koji su bitni na objektima, moram spomenuti glavnu sarajevsku ulicu koja je za moj ukus jako loše osvijetljena na potezu Vječna vatra - Mariji dvor. Naime, taj dio Titove ulice apsolutno nema šarma po pitanju rasvjete upravo zbog korištenja tehničke rasvjete koja ima temperaturu i boju svjetla koja je najneugodnija za pješake. Mislim da taj dio Titove sa veoma vrijednim arhitektonskim fasadama treba iluminirati na odgovarajući način. Postoji toliko divne arhitektonske plastike na svim tim lijepim zgradama, ali vam postojeća rasvjeta ne dozvoljava da dignete glavu prema gore. Također bih spomenuo Vilsonovo šetaliste koje je katastrofalno osvijetljeno prije svega par godina.

13 *Slavni Renzo Piano je počasni građanin Sarajeva. Renzov most preko Miljacke je već izgrađen, a godinama se čeka na izgradnju njegovog znatno važnijeg projekta, Muzeja savremene umjetnosti Ars Aevi. Nedavno su i u Beogradu svoje projekte predstavili čuveni Daniel Libeskind i Zaha Hadid. Otkud interes najslavnijih arhitekata za ovaj region koji je i mali i finansijski prilično loše stoji?*

- Mislim da je to više naš interes za svjetskim imenima arhitekture, pa tako dolazimo u kontakte s tako poznatim imenima i pokušavamo za njih pronaći projekte. Naravno, postoji i fascinacija svih tih imena Balkanom - koji je svakako interesantan sa svojim posebnostima. Sjećam se da je nakon posjete Renzo Piano bio impresioniran Sarajevom, a posebno objektom bivšeg Muzeja revolucije, danas Historijskog muzeja, arhitekta Borisa Magaša, koji spada u jedan od najznačajnijih objekata savremene arhitekture u Sarajevu. Na žalost, današnje vlasti nisu u stanju obnoviti niti fasadu ovog vrijednog objekta, a kamoli ga u cjelosti zaštititi i pored svih silnih komisija za zaštitu svega i svačega.

14 *Kojeg stranog arhitektu naročito cijenite i zašto?*

- Cijenim više desetaka stranih arhitekata. Mislim da bi mi se danas bilo teško odlučiti za imena, ali evo u zadnje vrijeme jako cijenim biro BIG, Bjørke Ingles Group iz Danske.

15 *Ima li Sarajevo arhitektonsku ikonu grada?*

- Ima ikone i to su za mene Juraj Neithardt, braća Muhamed i Reuf Kadić, a od živućih svakako arhitekti Ugljen i Štraus.

16 *Koja je trenutno najatraktivnija lokacija i najveći arhitektonski izazov za iz-*

gradnju u Sarajevu?

- Mislim da je to lokacija na kojoj je predviđena koncertna dvorana na Marijin dvoru.

17 *Šta je bio Vaš prvi izvedeni projekat?*

- Individualni stambeni objekt Zdenke Laštre u Kreševu, izgrađen 1989. Objekt je još uvijek interesantan i drugačiji od susjednih. Tada sam bio student druge godine arhitekture.

18 *Koliko imate slobodu u radu, odnosno da li je postoje neke stvari u koje klijentu ne dozvoljavate da se miješa bez obzira o čemu se radi?*

- To pitanje sadrži gotovo suštinu arhitektonskog komunikacijskog umijeća i veoma je teško odgovoriti na njega kroz ovakav intervju. Uglavnom slobode imate onoliko za koliko se izborite, a svakako da postoje stvari u koje nerado miješate klijente, to su prvenstveno koncept i oblikovanje - koju izvorno pripadaju samo arhitekti.

19 *Vi ste kreirali i enterijer Al-Jazeere u Sarajevu. Koliko je to bio zahtjevan projekat s obzirom da vjerovatno niste ranije imali iskustva sa TV kućama?*

- Al Jazeera je bila jako zahtjevan projekt i radili smo kompletnu arhitekturu dogradnje studija s enterijerom. Napravili smo odličan posao, i sama televizija je dobila veoma funkcionalan i interesantan studio, te veoma savremen enterijer u postojećem objektu BBI Centra. Za to smo dobili pohvale iz centrale iz Katara.

20 *Osim energetske efikasnosti, koje su glavne karakteristike savremene svjet-ske arhitekture?*

- Pored globalizacije, koja jako utiče na arhitekturu, to je svakako razvoj tehnologije koji za rezultat ima upotrebu savremenih materijala i konstrukcija, koji omogućuju laganu transparentnu arhitekturu, velike raspone i visine objekata. Ali siguran sam da će kunst uvijek biti u ideji.

21 *Šta je Vam do sada bio najveći arhitektonski izazov?*

- Pa za sada je to svakako objekt Sarajevo City Centra na Marijin dvoru.

22 *Da li ste ikada odbili da radite neki projekat i zašto?*

- Da odbio sam, uglavnom zbog prezauzetosti, a ponekad i procjene da sa klijentom ne mogu sarađivati na profesionalan način.

23 *Osim fizičkog izgleda objekta i materijala, kvalitet izrade je svakako ključan kriterijum prilikom cjelokupne ocjene nekog objekta. Koliko je arhitekta uključen u izboru izvođača i da li se možda nekada dešava da izvođač bez znanja arhitekta koristi neke druge materijale koji nisu prvobitno predviđeni?*

- Dešava se i to veoma često. Upravo zato arhitekt mora učestvovati u projektu od koncepta do završetka izgradnje. Obaveza arhitekta jeste da kontrolira kvalitet odabranih i ugrađenih materijala i predlaže tehnička rješenja koja su inteligentna i fleksibilna. Bez takvog učešća arhitekta nije moguće napraviti dobru arhitekturu.

24 *Šetnice u gradovima širom BiH se mahom popločavaju behaton kockama. S obzirom na evidentno česte rekonstrukcije, koliko je to dobar izbor?*

- Mislim da postoje mnogo bolji materijali od navedenog, jer ovaj ne može dugo trajati. Dugo, kod popločanja treba biti 20 do 25 godina. Betonska galanterija koja se trenutno koristi u Sarajevu nije dugog vijeka. Ja bih koristio kvalitetnu betonsku galanteriju, koju, na žalost, u BiH gotovo niko ne proizvodi ili pak lokalne granite koji se mogu paliti i veoma dobro i dugo služiti svojoj namjeni. To bi za sve nas bilo ljepše i jeftinije - jer popločanja se plaća uglavnom iz budžeta.

25 *Možete li za naše čitaoce dati nekoliko blic-arhitektonskih savjeta koji ne koštaju puno i lako su primjenjivi, a mogu značajno osviežiti enterijer ili eksterijer?*

- Mogu, mada u odgovoru nećete naći konkretna rješenja. Savjetovao bih građane da što

više i češće konsultuju arhitekta za svaki problem koji imaju vezano za prostor. Arhitekti su zato na raspolaganju, jer su zato školovani. Svaka intervencija u stanu, kući ili bilo gdje u prostoru bez arhitekta je pogrešna i ne može imati dobar rezultat. Napokon, to sve jako puno košta, tako da je jeftinije pitati one koji to znaju - to su arhitekti.

26 Koji objekat u Sarajevu ima, po Vašem mišljenju, najveću arhitektonsku vrijednost?

- Ima više takvih objekata, ali ista kao bih nekolicinu koji su građeni u mjerilu grada. Počet ću sa stambenim objektom na uglu ulica Alipašina i Titova sa karakterističnom fasadom u keramici, čiji su autori braća Kadić. Tu je i njihovo naselje na Mejtašu, koje je za mene na veoma elegantan način

klatantniji je naselje interpolirano uz Stupsku petlju. Tu ljudi bukvalno mogu preskakati iz zgrade u zgradu neovisno o spratu na kojem žive. To naselje apsolutno ne pripada

Sarajevu i nije mi jasno kako je uopće dozvoljena gradnja takve nakarade. U svakom slučaju, Sarajevo čeka velikog gradonačelnika koji će napraviti dva, tri poteza koji bi od Sarajeva napravili pravi grad.

28 Koji bi to potezi bili?

- Sarajevo nema trg dostojan velikog grada. Šansu za takav trg vidim na Marijin dvoru i to na potezu od Alte do Tehničke škole. To bi bio trg dimenzije 100 puta 300 metara i spojio bi Holiday Inn, zgrade institucija BiH i Zemaljski muzej. Počeo bi od rampe koja bi se desila iza kružnog toka koji se može jednostav-

koja zaslužuju ozbiljnu analizu i odluke, zato mislim da Sarajevo čeka velikog gradonačelnika.

29 Koji ukrasni materijal Vam je omiljen?
- Ne postoji niti jedan koji je moj omiljeni, volim sve materijale, osim radioaktivnih. Mislim da se za svaki materijal može naći dobro mjesto - to i jeste arhitektura.

30 Ima li u BiH nezaposlenih arhitekata?
- Na žalost, više ih je nego ikada. Stanje u arhitektonskoj praksi nikada nije bilo gore, jer upravo građevinarstvo je industrija koja je najviše pogođena recesijom.

31 Postoje li u BiH investitori koji su spremni za eksperimentisanje i neke inovativne dizajne?

- Mislim da postoje, arhitekti se bore za takve investitore i za njih se vrijedi potruditi, jer upravo oni omogućavaju da arhitektura ide naprijed i da se razvija. Na žalost, takvih investitora nema mnogo.

32 Imate biro i u Ujedinjenim Arapskim Emiratomima. Kako je raditi u drugčijem okruženju i novoj sredini?

- Da, tačno prije dvije godine otvorili smo firmu GRUPA.ARH L.L.C. u Abu Dhabiju, a radimo i u Dubajju. To je veoma zahtjevno tržište, uz veoma snažnu konkurenciju koja dolazi iz cijelog svijeta. Legislativa je potpuno drukčija, drukčiji je i mentalitet investitora. Sve u svemu, to je veliki izazov. Počeli smo dobijati manje, pa onda i nešto veće projekte u Dubajju. Upravo smo dobili prvu građevinsku dozvolu za jedan sjajan kompleks vila na Jumeiri u Dubajju. U narednih nekoliko mjeseci početak ćemo graditi naš prvi objekt u UAE. Nadam se da ćemo u skoroj budućnosti, ako budemo realizirali neki od većih projekata koji su sada u idejnoj fazi, moći angažirati i izvođače iz Bosne i Hercegovine i na taj način pomoći bosansku ekonomiju, jer spas je samo u izvozu.

33 Za arhitekta mnogi kažu da je to najuobraženija profesija. Slažete li s tom ocjenom?

- Ne slažem, mislim da arhitekti trebaju biti jednostavni i veoma dostupni za komunikaciju. Pa komunikacija i jeste naš posao. Samo što mi komuniciramo putem naših objekata. Arhitektura prenosi ideje, stvara scenografije u kojim ljudi svakodnevno žive, direktno utiče na živote ljudi i njihovo raspoloženje. Arhitekti ne smiju biti uobraženi, mislim da je problem ponekad u dostupnosti, odnosno nedostupnosti zbog obaveza. To se često protumači kao uobraženost, mada mislim da je to pogrešno. Arhitekti koje ja znam su duhoviti, društveni, jednostavni i veoma je ugodno družiti se s njima. ●

uspostavilo odnos kolektivnog stanovanja i sarajevskih padina. Na žalost, to naselje je trenutno u veoma lošem stanju i hitno treba obnovu. Tu je svakako nekolicina objekata iz austrougarskog perioda sa Vijećnicom i Pravnom fakultetom koji trenutno ima veoma neuglednu, bespravno izgrađenu, ulaznu strehu koju treba hitno ukloniti. Tu, naravno, spadaju i objekti iz osmanskog perioda kao što su Kuršumli medresa i Begova džamija. Sarajevo ima još dosta vrijednih arhitektonskih ostvarenja.

27 Za koji dio Sarajeva predviđate da će u budućnosti biti mjesto najintenzivnije gradnje?

- Sarajevo je već dosta izgrađeno, kotlina planski, padine, na žalost, neplanski i nema im pomoći. Grad se može širiti prema Hadžićima, iako je i taj dio već dobrano načet. Budućnost je u interpolacijama u postojeću gradsku strukturu i to na način da buduće interpolacije uvećaju vrijednost zatečenog okruženja. To kažem upravo zbog loših primjera, a naje-

no formirati na mjestu današnje raskrsnice na Marijin dvoru, a završio bi rampom koja bi izašla ispred 1. transferzale kod Američke ambasade u BiH. Tu je svakao i pitanje lokacije Željezničke stanice i pitanje da li je možda zgodnije da željeznička pruga bukvalno raspolovi grad ili je možda postoji bolja lokacija za novu željezničku stanicu na 3., 4. ili 5. transferzali. Na taj način Sarajevo bi dobilo potpuno drugu dimeziju, jer bi se sjeverni padinski dijelovi grada, počev od Velešića, Pofalića i dalje, fizički spojili s gradom. Mislim da su to pitanja

RADIO M

www.radiom.net

RADIO
KOJI SE
NIKAD
NE GASI

SARAJEVO 98,7 MHz FM, ZENICA 89,80 MHz, TUZLA 106,30 MHz, BANJA LUKA 104,20 MHz

SVRZINA KUĆA U SARAJEVU SAVRŠENO OSLIKAVA ODNOS PREMA PORODICI U VREMENU U KOJEM JE NASTAJALA

Duh života nekog **drugog vremena**

Sve ljepše i važnije je bilo predviđeno za porodicu, čime se naglašava njena važnost u islamu i pokazuje da je filozofija života bila da je domaćin nezainteresovan šta će prolaznik misliti na osnovu onoga što vidi spolja, a mahala je tačno znala ko je ko, jer je ona u to doba smatrana širom porodicom

Kada posjetilac prekorači prag avlije Svrzine kuće u Sarajevu, uđe u jedan sasvim drugačiji svijet od onog iz kog dolazi, svijet u kom se tačno znalo šta je za javnost, a šta za porodicu ili kako zaštititi privatnost porodice i u kom vlada mir i red.

MUŠKI I ŽENSKI DIO

Svrzina kuća nalazi se u sarajevskoj opštini Stari Grad, na području Čurčića-brijega, nekoliko minuta hoda uzbrdo od Katedrale srca Isusovog i samog centra grada. Sagrađena je 1700 i neke i sastoji se od tri zgrade i dvije avlije koji se dijele na *selamluk* - muški ili javni dio kuće i *haremluk* - ženski ili porodični dio kuće.

Mustafa Arslanović

Sada, u svojstvu muzeja, čuva sve ili gotovo sve što pokazuje kako se živjelo nekada - avliju s kaldrmom iz koje ne smije rasti trava nego samo prkos ili ježići, velike prostorije ili *halvate* namještene skromno po broju predmeta ali izuzetno bogato po njihovom kvalitetu i po ljepoti izrade i ukrašavanja, te brojne predmete korištene u doba kada se u njoj živjelo.

litetu i po ljepoti izrade i ukrašavanja, te brojne predmete korištene u doba kada se u njoj živjelo.

Sama kuća je sagrađena od *čerpica*, nepečene cigle, i drveta. Sedam opremljenih prostorija - kuhinja, kahve-odžak, magaze, štala, avlije i halvati - čine je najautentičnijim eksponatom života tog doba.

Oko kuće je bijeli zid visok oko četiri metra, koji ima zadatak da štiti privatnost porodice. S ulice se ulazi u veliko dvorište ili *mušku avliju*, a iz dvorišta se može ući u magazu ili ostavu i u mušku sobu u kojoj domaćin prima goste i koja jedina u kući ima pogled na ulicu. U tom dijelu kuće sve na prvi pogled djeluje skromno ili čak prazno, ali svaki komad namještaja je raskošno ukrašen rezbarijama i vezom.

Drugi dio kuće ili *haremluk* je sli-

šetnici, ali...

Za zainteresovane: poseban doživljaj je i proći kroz sokake koji vodi do ulaza u avliju!

U Sarajevu je, u okviru Muzeja Sarajeva, moguće posjetiti i Despića kuću, koja održava način i duh života gradskih pravoslavnih porodica u Sarajevu.

I SOKACI SU UGOĐAJ

Svrzinu kuću svake godine posjeti oko 12.000 ljudi, uglavnom turista, ali i učenika osnovnih i srednjih škola iz Sarajeva.

Mustafa Arslanović vjeruje da bi posjeta bila mnogo više da je kuća bliže glavnoj gradskoj

čan *selamluku*, samo je bogatije opremljen. U ovom dijelu kuće je i *ženska avlija* koja je sasvim zaštićena od pogleda radoznalaca. Istoričari upozoravaju da podjela kuće na muški i ženski dio nije značila podjelu porodice, nego jasnu odvojenost društvenog od privatnog života.

U *halvatima* su na tri zida, nasuprot vrata, naslonjeni *minderi* za sjedenje, prilično visoki i široki, na sredini je *mangala*, neka vrsta peći, velika rezbarijama ukrašena metalna zdjela u kojoj se održava vatra u koju se ponekad dodaju mirisne trave za ljepši ugođaj. Na *minderima* su jastuci prekriveni prekrasnim vezenim ukrasima, a pored ili uz četvrti zid su ormari ili *dulafi* u kojima stoje dušeci ili *silteta* na kojima se noću spava na podu i jastuci i jorgani, sve ukrašeno vezom.

Hrana se poslužuje na sredini sobe, na *siniji*, niskom drvenom stolu i jede se sjedeći na podu. Za razliku od pravoslavnih ili katoličkih kuća tog doba, kod Bošnjaka, pa tako ni u Svrzinoj kući, na zidovima nema slika ili drugih sličnih ukrasa, ali su tu na svakom koraku rezbarije i vez.

Svrzina kuća je zadržala *kahve-odžak* gdje su se kuhali kafa ili kahva i čaj, te *čekme-dolaf* ili otvor u zidu obložen drvetom kojem se može pristupiti iz sobe i iz ženske avlije, pa žene hranu stave u *čekme-dolaf* u ženskoj avliji, a muška posluža je preuzme u *selamluku*.

GLODO JE KRIV

Na spratu je veranda, *divanhana* ili otvoreni hodnik, i *kamarija* ili drveni balkon, *čardak* za domaćina gdje bi se on povlačio da čita ili razmišlja i sobe ili *halvati* u kojima boravi porodica. Na *kamariji* je i *abdesthana*, mjesto gdje muslimani uzimaju *abdest*, ritualno kupanje pred molitvu.

Na prozorima svih prostorija su *mušebeci* ili drveni poklopci napravljeni od drvenih letvica postavljenih unakrst, koji ženama ostavlja mogućnost da budu nevidljive dok gledaju šta se vani događa.

U svakoj većoj prostoriji je i zidana peć od pečene gline, a uz peć je kupatilo ili *banjica* koja je veoma mala, ali zagrijana od vatre iz peći i puna tople vode.

- Uopšte je vrlo pažljivo bio odvojen prostor u koji dolaze gosti i onaj u kojem uživa porodica, da bi ženski svijet bio zaštićen od pogleda slučajnih prolaznika. Sve ljepše

i važnije je bilo predviđeno za porodicu, čime se naglašava važnost porodice u islamu i pokazuje da je filozofija života bila da je domaćin nezainteresovan za to šta će prolaznik pomisliti o porodici ili kući na osnovu onoga što vidi spolja, a mahala je tačno znala ko je ko, jer je ona u to doba smatrana širom porodicom, kuće su povezane kapijama u zadnjim dijelovima bašći i postojao je cijeli krug kretanja iz avlije u avliju, tako da se cijeli kvart može obi-

ći bez izlaska na ulicu, što je slika odnosa prema ženi tog vremena koja je time bila zaštićena da ne mora oblačiti posebnu odjeću za van kuće - priča muzejski pedagog Mustafa Arslanović koji je bio domaćin ekipi magazina Start BiH u Svrzinoj kući. On naglašava da u Sarajevu i BiH ima iz tog doba mnogo ljepših ili većih kuća od Svrzine, ali je ona najkompletnija i najbolje očuvana.

Nedavno su restaurirane i dvije bašće, *velika* i *mala*, koje se inače ne otvaraju za posjetioce.

- Prije nekog vremena kustos-etnolog Muzeja grada Sarajeva Zorica Janjić-Cernjavski je napravila spisak biljaka uobičaj-

nih za tradicionalne sarajevske avlije i bašte i sada nastojimo da obezbijedimo šimšir, ružu, *đulbešećerku*, *bejturan*, *zvončice*, *mendu* ili *mindušice*, *baba-roso*, *mladino srce*, *božur* ili *šekajik*, *prkos...* - priča Arslanović.

Iako je zvaničan podatak da je sagrađena u prvoj polovini 18. vijeka, postoje pretpostavke da je Svrzina kuća znatno starija, jer su kod restauracije pronađeni ostaci prepečene cigle i gline, što ukazuje da je možda i ona gorjela u velikom požaru u pohodu Eugena Savojskog 1697. godine. Ona predstavlja najautentičnije arhitektonsko rješenje koje pokazuje život

gradske bošnjačke porodice tog doba. Nalazi se u Glođinoj ulici, a *Glođe* su bile aginska porodica koja je generacijama djecu slala na školovanje u Tursku i imala važnu ulogu u životu Sarajeva tog vremena.

Jedan od potomaka, Ahmed Munib efendija Glođo je 1840. organizovao bunu tražeći više autonomije za Bošnjake u sastavu Osmanlijskog carstva, zbog čega je uhapšen i poslan na Krit gdje je ubrzo umro. Njegova kćerka je bila udata za Ahmeda Svrzu i živjela je u Sarajevu u Ferhadija-mahali, kuća je kasnije postala njena i tako pripala porodici Svrzo.

- Kuća je 1950. zaštićena kao spomenik kulture i rijedak primjer kuće sa *selamlukom* i *haremlukom* ili sa muškim i ženskim dijelom kuće i avlije. Predstavlja orijentalnu stambenu kulturu i zadržava elemente lokalne tradicije iz vremena prije dolaska Turaka - kaže Arslanović.

Frizerka ne mora zaboraviti boju...

Za svakog ponešto, nije skupo, a domaće je, tri su elementa na kojima trojica sarajevskih studenata osim svoje egzistencije žele obezbijediti i da se svakodnevni poslovi lakše i jeftinije rade, a da BiH napravi još jedan korak u informatizaciji svog društva

Sarajevski studenti Ferid Brković, Haris Porobić i Stefan Tomić pokreću vlastitu, dakle domaću softversku firmu!

TESTIRAO NA SESTRI

- Jedan dan dok smo sjedili na kafi pričali smo o našoj budućnosti i kako ćemo naći posao kada završimo fakultet. S obzirom da nijedan od nas nema osiguran posao po završetku fakulteta, a svjesni smo da biro tu nije od velike pomoći, što zbog loše ekonomske situacije u zemlji koja se iz godine u godinu samo pogoršava, a što zbog nekih drugih stvari, odlučili smo da iskombinujemo naše znanje i da pokušamo da pokrenemo domaću softversku firmu

- priča Stefan Tomić.

Odmah potom sjeli su za računare i napravili nekoliko softverskih rješenja primjenjivih u uslužnim djelatnostima - program koji bi pratio mušterije kod frizera, program koji bi stomatolozima pomagao da evidentiraju šta su radili kod kojeg pacijenta i šta su planirali za naredni put...

Sve to su postavili na web-stranu www.acronix.org.

- Ova vrsta posla nam donosi veoma specifične i teške prepreke, čisto zbog slabe

informatičke pismenosti u BiH. Evo, recimo, mi i sada imamo pojedine državne i privatne organizacije širom zemlje koje dokumente pišu na pisaćim mašinama umjesto na računarima. E, sada, nama je jasno da će se to morati promijeniti ako mislimo ulaziti u Evropsku uniju ili sarađivati s bilo kim izvan naših granica, ali upravo zbog stanja koje je takvo kakvo je, naši programi su veoma jednostavni za koristiti, dolaze sa uputstvima i kupci imaju pravo da nas nazovu u slučaju da imaju pitanja, nedoumica ili problema - priča Tomić, koji je zadužen za predstavljanje aktivnosti ove vrijedne grupe.

Ali ovi mladi ljudi ne brinu samo o tome kako bi zaradili novac prodajući softverska rješenja preduzećima ili organizacijama.

- Program na koji smo najviše po-

nosni je *Titanic Control*. Dizajniran je za roditelje koji ne uspijevaju da organizuju vrijeme svoje djece ili da ih ubijede da internet koriste racionalno. Naime, svjesni smo da mlađe generacije sve više koriste računar i da to polako prerasta u ovisnost, a *Titanic Control* je program koji će pomoći roditeljima da ograniče vrijeme i način korištenja računara, čak i kada oni nisu kod

mo da roditelji zapravo ne mare za obrazovanje svoje djece, odnosno za to kako oni provode slobodno vrijeme, dok drugi možda imaju previše povjerenja u svoju djecu. Izgleda da zaboravljaju da njihova djeca, naravno ne sva, sjede za računarom kada oni odu spavati ili odu na posao - zabrinut je Stefan Tomić.

No, on ponavlja i da su ova tri momka osim *Titanic Controla* napisali i druge korisne programe.

- *Acronix reminder* je program koji će vas podsjetiti na neku obaveznu radnju dok radite na računaru, a pri tom možete koristiti evropsko ili američko vrijeme; *Password Manager* je program u kojem možete sigurno pohraniti sve vaše lozinke za e-maileve ili kreditne kartice; *Dentaux*, *Kogasisamo* (koga šišamo) i *Optix* su programi dizajnirani za stomatologe, frizere i optičare koji bi im trebali pomoći da vode ba-

kuće. Zaštićen je glavnom lozinkom koju određuju roditelji, a koristeći određene opcije programa, roditelji mogu zabraniti pristup igricama i internet stranicama za koje žele da ih njihovo dijete ne koristi, na primjer *facebook*, *youtube*, pornografske stranice... - priča Tomić.

On je program testirao na svojoj mlađoj sestri.

I JOBS JE KRENUO IZ GARAŽE

- Stvarno dobro radi. Mislimo da je urađen po evropskim standardima, a za razliku od sličnih programa koji se nabavljaju iz drugih zemalja ili od *izvikanih* firmi i koštaju i do 200 eura, što je previše za većinu ljudi u BiH, naš košta 35 KM, a serviseri su svim korisnicima praktično pred kućom. Ali ono što nas zbunjuje jeste loš interes za ovaj program, iako svakodnevno slušamo roditelje koji se žale da ne znaju kako da svoje dijete odvoje od računara - priča Tomić.

Njih trojica su zato proveli ankete u više osnovnih i srednjih škola u Sarajevu da bi procijenili koliki je interes za ovakav program i koliko bi novca ljudi bili spremni da izdvoje.

- Bilo je više od 600 ispitanika, interes je bio veliki, ali kada smo krenuli sa ponudama - interesa nema. Održavali smo promocije po školama i uspjeli smo prodati određeni broj kopija, ali to nije ni blizu interesu pokazanom u anketama. Sada već sumnja-

zu svojih pacijenata ili mušterija, evidenciju termina, usluga i intervencija koje im prodaju ili planiranih usluga i intervencija... - nabroja Tomić.

Na ideju za ovo su došli slušajući svoje mame koje se žale da su bile kod frizera, ali je frizerka zaboravila koju boju za kosu ili kombinaciju boja im je prošli put stavila.

- Onda smo pomislili da bi bilo super da

ACRONIX

frizeri imaju malu bazu podataka sa imenima svojih mušterija i zabilješkama šta su za koga koristili, jer u tom slučaju ne bi bilo zabuna. Kasnije nam se učinilo da je to rješenje primjenjivo i za stomatologe i optičare koji mogu u računar arhivirati rendgenske snimke, kartone, zabilješke o intervencijama... Mi znamo da takvih programa ima i da ih neke od ovih uslužnih djelatnosti već koriste, ali naši su neuporedivo jeftiniji, a, opet, korisnicima smo na usluzi 24 sata dnevno i sigurno smo im bliže nego neke velike firme. Napravili smo i softver *Accset* za računovođe za vođenje malih ili srednjih preduzeća. Nas raduje da radimo, a nadamo se da ćemo nešto i zaraditi - zaključuje Stefan Tomić i najavljuje score javne promocije softvera marke *Acronix*. Sretno im bilo jer ko zna... Za sada su nasmijsani i optimisti, a i Steve Jobs je počeo u garaži! ●

VOLONTERSKI TIM OSNOVNE ŠKOLE KOVAČIĆI ČINE DJECA KOJA VOLE DA POMAŽU

Volonterski tim Osnovne škole Kovačići u Sarajevu broji dvadesetak članova, učenike od trećeg do devetog razreda, koji su u proteklih nekoliko mjeseci proveli niz akcija, od posjeta starima, usamljenim i nemoćnim kojima su odnijeli hranu i proizvode za održavanje higijene koje su skupili zajedno sa svim učenicima u školi, preko čišćenja školskog dvorišta, do rada u javnoj kuhinji poznatijoj kao *kuhinja tetke Zilhe* u kojoj se svakodnevno pripremaju obroci za nekoliko stotina stanovnika Sarajeva koji su u stanju socijalne potrebe.

NESRETNI I SRETNI

- Kada ja vidim da se neko smiješi zato što smo mu donijeli hranu i popričali s njima, veoma sam sretna i lijepo se osjećam kada nekom pomognem. Sviđa mi se da volontiram i za sada je to na ovaj način, pomaganjem starima i nemoćnim, ali znam da će biti još mnogo akcija. Volim pomagati drugima, a da ne tražim ništa zauzvrat - priča Nejla Demirović.

Ona kaže da ne volontira samo u školi, nego i kući, sa svojom porodicom.

- U našem komšiluku ima jedan čovjek koji nema kuću ni porodicu, samo neku malu penziju i ponekad spava na klupi u parku. Mi mu ponekad dajemo hranu ili organizujemo da se okupa kod nas, a jedan stari kauč smo iznijeli u haustor i on nekada tu prespava - smješka se Nejla.

Njena drugarica Melika Đulancić kaže da nije predstavnik razreda, nego samo pridruženi član volonterskog tima jer voli da pomaže i da je jako željela da se uključi u tu grupu.

- Za mene volontiranje znači pomoći drugima, sve dobro što možemo učiniti za druge. Razrednici sam predlagala da bolji učenici rade sa lošijim kako bi im pomogli da postignu bolji uspjeh. Mislim da su ljudi koji nisu spremni da pomognu nesretni, ali oni to ne znaju i ne razumiju - priča Melika.

Koordinator jednog sedmog razreda Almir Đurđević smatra da je volontiranje pomoć starijima i iznemoglim.

Mali, a veliki

Kada vidim da se neko smiješi zato što smo mu donijeli hranu i popričali s njima, veoma sam sretna i lijepo se osjećam kada nekom pomognem, riječi su Nejle Demirović, koje bi bez sekunde zadržke ponovili svi njeni drugari

- Kada pomažem drugima, pomažem i sebi i stičem radne navike koje nemaju veze sa školom i učenjem. Volim da pomažem drugima jer mene to ništa ne košta, a njima je itekako korisno - kaže Dženana.

AKCIJA JE SAMO OZVANIČILA RAD

Sada se članovi volonterskog tima sastaju jednom sedmično i dogovaraju šta će raditi, kada i kako, ali se druže i mimo tih sastanaka.

Svi imaju majice na kojima piše *Volontiranje je cool!* I po tome se prepoznaju.

Sve je počelo kada ih je CROA, Centar za razvoj omladin-

ranja u okviru koje će učenici predstaviti svoje aktivnosti u periodu od marta do maja ove godine, a sve s ciljem razvoja volonterizma, motivacije najmlađih članova našeg društva, podrške u realizaciji praktičnih problema, a i razvoja svijesti i radnih navika kod mladih ljudi.

No nastavnica **Enisa Torlaković**, jedna od koordinatori projekta, ne vjeruje da će njen volonterski tim stati na ovom.

- Oni su nama u razredu i inače pomagali pri radu sa djecom sa posebnim potrebama i navikli su da sarađuju s nama, tako da su sada svi jako sretni kada radimo zajedno. Svakodnevno imaju nove ideje i predlažu dodatne aktiv-

nosti ili se samoinicijativno organizuju za neke male akcije u školi. Zapravo, postalo je vrlo popularno biti volonter - priča Torlakovićeva koja ovaj tim vodi u saradnji sa nastavnicom **Nadom Pejnak**.

Slično misli i direktorica škole **Almina Čorović**.

- Poziv CROA-e i akcija *Volontiranje je cool!* je nas animirala da samo ozvaničimo ono što učenici u našoj školi svakodnevno rade, a to je da pomažu svojim drugovima

i drugaricama iz razreda. Mi smo, naime, škola koja na području Kanotna Sarajevo ima najviše učenika sa posebnim potrebama i u svakom razredu imamo učenike koji su praktično volonteri jer pomažu svojim drugovima, učiteljima i nastavnicima. Nevjerovatno je koliko sluha i požrtvovanja oni pokazuju kada pomažu drugu ili drugari-

ki ljudi

skog aktivizma, pozvao da se uključe u projekat *Volontiranje je cool!* u kom učestvuje 25 škola iz četiri sarajevske opštine.

Ideja je da se u školama organizuju kreativne radionice na kojima će učenici napraviti čestitke i druge zanimljive predmete, potom organizovati prodajnu izložbu na kojoj bi trebali skupiti novac za koji bi trebali kupiti pribor za

lontirati se može na razne načine, od skupljanja smeća, pomoći drugim učenicima i slično - kaže Almir i pojašnjava da se volonterski tim često sastaje.

Njihova drugarica **Dženana Terzić** smatra da volontiranjem razvija i radne navike.

učenike ili neke druge predmete u svrhu pomoći nekome kome je pomoć potrebna.

Cilj je skupiti više od 7.000 volonterskih sati, a projekat ili akcija će svoj vrhunac imati 5. decembra ove godine, na Međunarodni dan volonterizma, kada će biti održana i *Galerija volonti-*

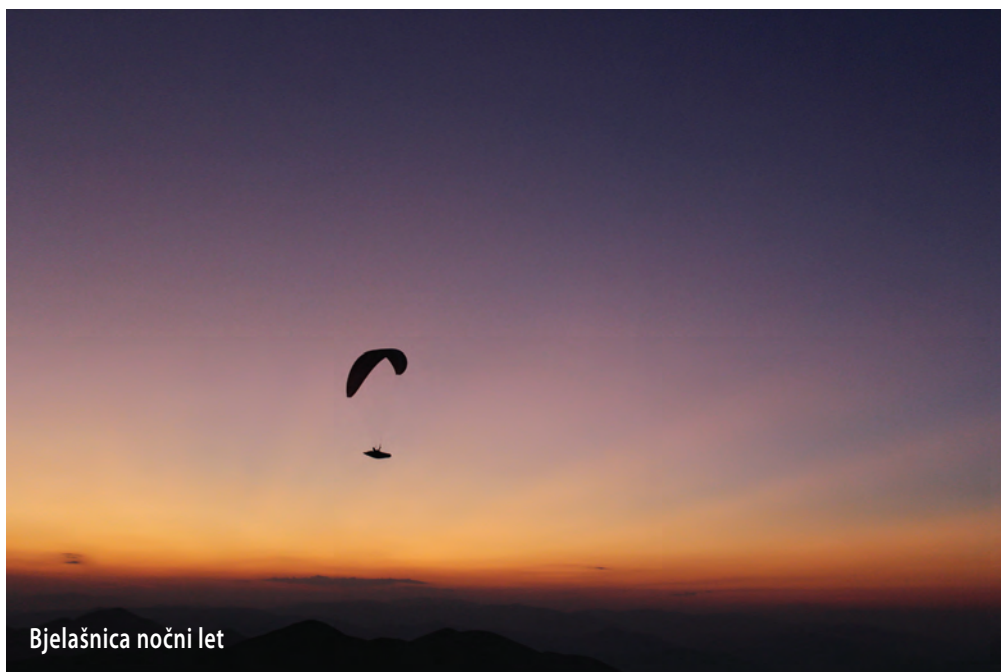
ci. Dakle, to živi u našoj školi i akcija je samo ozvaničila taj njihov rad i navela nas da aktivnosti iz razreda proširimo na širu zajednicu - priča Čorovićeva i kaže da djecu nije problem animirati za aktivnosti, bilo da se one odvijaju tokom ili van nastave. ●

DOK SE ČEKA SVJETSKO PRVENSTVO U PRECIZNOM SLIJETANJU NA BJELAŠNICI

Paraglajderi traže samo vjetar i brdo

Malo je reći da je BiH raj za letenje, gdje god se okrenete vidite prekrasne planinske vijence, ali, na žalost, ovaj potencijal bh. prirode je neiskorišten, kaže Mirvad Zenuni

Bjelašnica noćni let

Mirvad Zenuni

SKORO PA U GRADU: Paragliding, ili padobran-sko jedrenje jedan je od najmlađih zrakoplovnih sportova, nastao je u Francuskoj krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća. Planinari i alpinisti tražili su najjednostavniji i najlakši način za spuštanje u dolinu nakon teških uspona, neko je jednom ponio obični padobran...

I tako je nastao novi sport i jedan od najlakših i najjednostavnijih načina ostvarenja sna o letenju. Obzirom da je jedan od najjeftinijih i najljepših oblika letenja, *paragliding* u svijetu, ali i u Bosni i Hercegovini postaje sve popularniji, a jedan od razloga je i to što ovaj sport ne zahtijeva prevelika finansijska sredstva. Nisu potrebni skupi avioni ili jedrilice, a piloti paraglajdera nisu vezani za aerodrome ili posebno uređene terene za polijetanje. Sve što je po-

Prema Zenici

SVE TE DIVNE BH. PLANINE

Francuski pilot i paragliding novinar Manu Bonte već dugi niz godina radi za francuski specijalizirani časopis za paraglidere *Para Mag* u kojem objavljuje reportaže, ali i ocjene raznih terena. Na privatni poziv članova *Extreme Sport Cluba Sarajevo* došao je u BiH i tu proveo deset dana, leteći s kraja na kraj zemlje, nakon čega je objavio i reportažu. Nakon tog teksta, u BiH su počeli dolaziti mnogobrojni francuski piloti koji su tražili da i sami vide sve te divne planine o kojima je Bonte pisao.

trebno je malo brdo i dobar vjetar.

- Za *paragliding* ne treba puno, dovoljno je da imate malo brdo sa kojeg možete poletjeti i moguće je dići se u visine i iznad 4.000 metara i preletjeti stotine kilometara. Malo je reći da je Bosna i Hercegovina raj za letenje, gdje god se okrenete vidite prekrasne planinske vijence, ali, na žalost, ovaj potencijal bh. prirode je neiskorišten - kaže Mirvad Zenu-

ni iz *Extreme Sport Club Sarajevo*, koji je prije godinu dana postavio i državni rekord u dužini leta, kada je preletio nevjerovatnih 117,3 kilometra, leteći od Igmana do Livna.

Bosna i Hercegovina raspolaže vrhunskim potencijalima za bavljenje ovim sportom, a posebna je prednost blizine poletišta gradovima. Samo oko Sarajeva postoji veliki broj odličnih poletnih pozicija na Trebeviću, Bjelašnici, Jahorini, Igmanu ili Romaniji.

Kako kažu iz *Extreme Sport Cluba Sarajevo* u prilog ove govori i činjenica da će upravo na Bjelašnici krajem ljeta biti održano Svjetsko prvenstvo u preciznom slijetanju paragliderom.

ODMAH DO OLIMPIJADE: Trenutno u Bosni i Hercegovini ima oko 200 paragliding pilota, od kojih je dobar dio rekreativaca. Ali oni koji posjećuju međunarodna natjecanja, najbolji su promotori Bosne i Hercegovine kao turističke destinacije za ljubitelje ovog ekstremnog sporta, tako da svake godine sve više stranih pilota dolazi ovamo.

U posljednjih nekoliko godina paraglideri iz BiH uložili su znatan trud u promociju, tako da su do sada u BiH organizirana četiri međunarodna natjecanja, a svakako treba izdvojiti Svjetski kup 2010. te predsvjetsko prvenstvo

2012. godine, koje je ujedno testno natjecanje pred ovogodišnji Svjetski kup.

Na žalost, sve promotivne aktivnosti, kao i dolazak priličnog broja stranih zaljubljenika u ovaj sport, realiziran je isključivo zahvaljujući entuzijazmu domaćih pilota i njihovim poznanstvima, bez ikakve suradnje ili pomoći turističkih zajednica. Očigledno je da odgovorni u ovim institucijama još uvijek nisu shvatili koliko su gene-

Bjelašnica vrh

ralno zrakoplovni sportovi profitabilni, pogotovu uz ovakve preduvjete kakvim BiH raspolaže, pa tako nema ni organizirane i strateške promocije.

Kako kažu u *Extreme Sport Clubu*, oni rade najbolju promociju Bosne i Hercegovine, ali nedostaje podrška odgovornih.

STIŽU I KOLUMBIJCI

Svjetsko prvenstvo koje će se od 18. do 25. augusta ove godine održati na Bjelašnici, moglo bi biti iskorišteno i kao odskočna daska za promocije Bjelašnice kao i cijele Bosne i Hercegovine, jer do sada su već pristigle prijave natjecatelja iz Kolumbije, Kine, Katara, Velike Britanije, Austrije, Holandije, Litvanije, Turske, Indonezije, Malezije, Bjelorusije, Japana, Češke, Poljske, Mađarske, Rumunije, Bugarske, te iz svih zemalja regiona.

- Svjetsko prvenstvo koje smo dobili je najveći sportski događaj nakon sarajevske Olimpijade i bilo bi posve logično da se turističke zajednice i državne institucije uključe, jer je to idealna prilika za promociju zemlje i njenih turističkih kapaciteta i resursa. Ovakvi skupovi uvijek okupe i predstavnike turističkih zajednica zemalja učesnica takmičenja - kažu u *Extreme Sport Clubu Sarajevo*, ali ipak žele vjerovati da ima dovoljno pametnih ljudi koji će prepoznati ovu priliku.

Svaki pilot paraglidera ima svoju omiljenu startnu poziciju ili planinu, ali sigurno je i da svaka planina ima svoju čar. Potencijal Bosne i Hercegovine za bavljenje paraglidingom skoro je pa neograničen, od hercegovačkih planina pa sve do Bihaća, i izdvajati posebno neku lokaciju jednostavno ne bi bilo fer.

(d. b.)

U Apoteke Sarajevo

K R I V O J E M O R E

SEDAM SEKRETARA ŠKOLJA

Zastava BiH se napokon vijori na Velikom Školju!:

Našoj, i sreći hiljada Bosanaca zbog novih sedam
dunuma teritorije koji treba da nam vrate nadu, riješe
probleme nezaposlenosti, gladi, bijede i siromaštva,
korupcije i sve većeg broja mladih koji napuštaju BiH,
nije bilo kraja!.

MAGAZIN START BIH, PORTAL WWW.STARTBIH.INFO I UG POZITIVNE VRIJEDNOSTI OKONČALI DRUGI KONKURS ZA NAJBOLJU REPORTAŽU

Nagradu Ekrem Tinjak dobio Almir Panjeta

Osamnaestočlani žiri ove godine imao je težak posao jer su u konkurenciji bili odlični tekstovi objavljeni prošle godine u printanim i online medijima, ali je na kraju za najbolju proglašena reportaža *Desant na Školj*

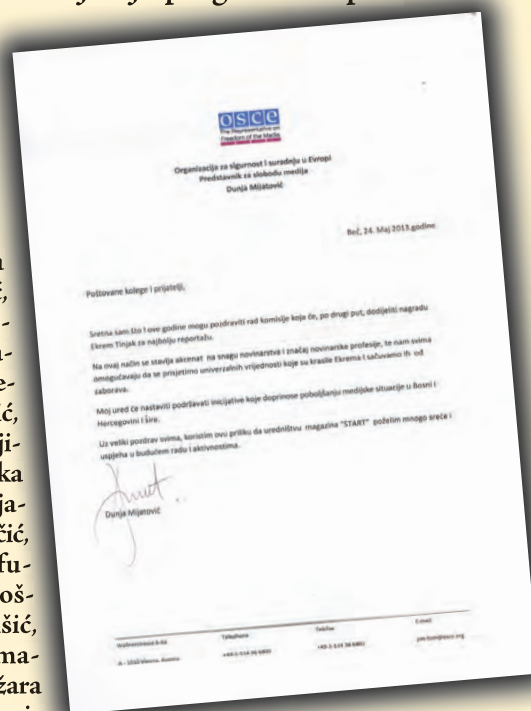
Pobjednik drugog konkursa za novinarsku nagradu *Ekrem Tinjak*, koju magazin Start BiH, portal www.startbih.info i Udruga građana *Pozitivne vrijednosti*, uz podršku ureda za slobodu medija OSCE, dodjeljuju za reportažu objavljenu prošle godine u printanim i online medijima je *Desant na Školj*, reportaža kolege **Almira Panjete**, objavljena u *Slobodnoj Bosni* 9. augusta.

Pobjednika konkursa zatvorenog 15. aprila, među 32 prijavljena teksta birao je osamnaestočlani žiri u kojem su bili Nađa Ridžić,

Vildana Selimbegović, Faruk Borić, Samir Pinjagić, Asaf Bečirević, Dejan Jazvić, Željko Kopanja, Ljiljana Zurovac, Borka Rudić, Suzana Mijatović, Jasmin Maričić, Aleksandar Trifunović, Mladen Bošnjak, Duška Jurišić, Boro Kontić, Amarildo Gutić, Nidžara Ahmetašević i Dario Novalić.

Panjeti je nagrada, koja sadrži statu, rad akademskog kipara **Admira**

Halilovića, plaketu i 2.000 KM, uručena na skromnoj ceremoniji u Sarajevu u ponedjeljak 27. maja. Nagrada za najbolju reportažu objavljenu u printanim i online medijima ustanovljena je 2011. godine u znak sjećanja na prerano preminulog novinara i urednika magazina Start BiH **Ekrema Tinjaka**. Prošle godine ponijela ju je kolegica Nidžara Ahmetašević. ●

Piše: **ALMIR PANJETA**
Foto: **MARIO ILIČIĆ**

Jake snage redakcije “Slobodne Bosne”, sastavljene od dvojice novinara i jednog fotografa, naoružane s dva foto-aparata marke Canon, nekoliko objektiva i dvije boce “Jane” od pola litra, te ohrabrene izjavom ministra prometa i komunikacija BiH **Damira Hadžića** da su Mali i Veliki Školj pored poluotoka Kleka nesumnjivo bh. teritorij, negdje oko 14 sati 6. augusta krenule su put Velikog Školja.

ZA ŠKOLJ SPREMNI!

Prethodnim izviđanjem i osmatranjem utvrdili smo kako je Mali Školj, koji se sastoji od dvije stijene površine dovoljne za parkiranje dvije “škode fabije”, jednostavno premalen za pristajanje te da tu nema

IMPOZANTNA NOVA TERITORIJA

Na Mali Školj (desno) nema se gdje ni zakačiti zastava, dok je Veliki površine čitavih sedam dunuma

VELIKI ŠKOLJ

Na otočiću u vlasništvu obitelji Putica, dokazano, nema ništa vrijedno spora s Hrvatskom

MOJ JE OTOK NJEMAČKA

Školj nije ni hrvatski, ni bosanskohercegovački, već pripada obitelji Putica

Kako god da se riješi spor oko Malog i Velikog Školja, neumna obitelj Putica biće ta koja će dati konačnu riječ oko toga šta će se dalje sa Velikom Školjem. O malom niko ni ne vodi računa, jer se radi tek o dvije stijene male površine koje često voda prekrije pa se i ne vide, ali možda na koncu Hadžić ipak izvuče neki kec iz rukava. Pokojni **Ivan Putica** je sve do rata plaćao porez za vlasništvo nad otokom koji je nakon njegove smrti u Službi za geodetske i imovinsko-pravne poslove sa drugim parcelama upisana kao parcela

1706 Veliki Školj, definirana kao pašnjak klase 5 i

površinom od 7.624 metra kvadratna. Poslije njegove

smrti, Veliki Školj ostao je u nasljedstvo njegovim sinovima Josipu i Tihomiru.

“Otok smo naslijedili od oca, ne namjeravamo ga prodati i ostavit ćemo ga budućim pokoljenjima. Za sada imamo mnogo posla, nemamo kad tamo otići, ali što se nas tiče nađite kako ćete se prebaciti, kupajte se, sunčajte... Da li će na kraju pripasti BiH ili Hrvatskoj, za sada nam je stvarno nebitno, ja bih bio najsretniji da pripadne Njemačkoj!”, kaže nam Tihomir Putica, jedan od suvlasnika otoka. ■

Bosna i Hercegovina Federacija Bosne i Hercegovine Hercegovački neretvanski županija/kanton Općina Neum Stanje sa geodetske i imovinsko-pravne poslove Broj: 07-32-3/13/12 Datum: 27.7.2012					
POSJEDOVNI LIST 426					
Katastarska općina: Neum					
JMBG	Naslov grana	Adresa	Ime posjeda	Vrsta posjeda	
0201947158077	PUTICA BOŽICA R. BULALO	PRAPATNOVA	1/3	POSJEDNIK	
18097111012	PUTICA IVANO JOSIP	LAZINE IJE SPIC	1/3	POSJEDNIK	
1706	PUTICA IVANO TIHOMIR	LAZINE IJE NEUN	1/3	POSJEDNIK	
Parcela	Plan	Naziv parcele	Naziv korištenja	Klasa	Površina (m ²)
1478	71	ŠARIČUŠA	PAŠNJAK	5	1335
1479	71	ŠARIČUŠA	PAŠNJAK	5	969
1479	71	ŠARIČUŠA	PAŠNJAK	5	915
1706	42	VELIKI ŠKOLJ	PAŠNJAK	5	7624
17071	69	ČURILJO	ŠUMA	4	276257

prostora ni da se zabode zastava, pa smo se odlučili uputiti ka, prema izjavama Hadžića i drugih veleuvažanih državnika, strateški bitnom području.

A, DE ĆEMO SAD?

Na samom iskrcavanju u pličaku primjećujemo i prvo življe Velikog Školja: dva morska raka (gluho bilo!) koji se bezbrižno brčkaju u pličaku.

“Da li su rakovi bosanski ili hrvatski?”, bilo je prvo pitanje.

“Bacićemo im hrane, pa ako pojedu, onda su bosanski, ako objeduju, znaćemo da su hrvatski rakovi!”, pala je odluka. Kako su rakovi hladno ignorisali ponuđenu hranu, naš sitni oblik pažnje, te se udaljili u nepoznatom pravcu, zaključili smo da se može raditi samo o dvjema stvarima: ili rakovi žele čekati konačnu ratifikaciju sporazuma, odnosno međunarodnu arbitražu o otocima, ili poste. Trećeg nije bilo.

Franjo Tuđman 1999. godine potpisao sporazum sa Alijom Izetbegovićem, prema kojem dva beznačajna otočića i vrh Kleka pripadaju BiH.

“Dijelimo prolaznicima po dva kamena u znak prosvjeda da pokažemo kako su dva otočića itekako bitna!”, pjenio je s glavnog trga u Osijeku jedan od članova mladeži, a za slučaj da nam neko na Školju pripremi doček, imali smo spremnu lukavu strategiju: Reći ćemo da smo slučajni prolaznici!

Kako nismo naišli na bilo kakav otpor, neometano se iskrcavamo na obećani novi teritorij koji bi BiH kopneno proširio za čitavih sedam dunuma zemlje i dolazimo da najviše tačke otoka koja prema slobodnim procjenama iznosi oko 20 metara nadmorske visine.

Nakon što smo na jednom od viših stabala visine nešto manje od dva metra postavili bh. zastavu prethodno kupljenu u ‘Konzumu’ u Sarajevu za 3,95 KM i proi-

“Zamisli koliko se ovdje ljudi može zaposliti!”, uskliknuo je Mario.

“Nezamislivo! A, de ćemo sad?”, dodao sam.

ISKRCAVANJE NA IVO MIRO YIMU

Zaista, sreća je kratko trajala. Nakon opsežnog izviđanja novoosvojenog teritorija, utvrdili smo kako na otoku koji se u katastru u Neumu vodi kao 7.624 kvadratna metra pašnjaka u vlasništvu braće Josipa i Tihomira Putice i njihove majke Božice iz Neuma, jednostavno nema ničega! Od materijalno-tehničkih sredstava zatekli smo sljedeće: Bačeni dijelovi starog frižidera – komada jedan; plastični točak nepoznatog porijekla i namjene – komada jedan; više komada plastičnih boca koje je tu vjerovatno nanijela plima.

Razmatramo strateški položaj: s jedne strane je vrh Kleka, s druge Pelješac, desno je Stonski zaljev a lijevo dio Pelješca na

Vijesti Hrvatskog radija u podne koje smo slušali na putu do Školja gdje smo planirali održati naš performans, počele su informacijom o protestnom skupu i performansu Mladeži HDZ-a povodom izjave premijera Zorana Milanovića da “ne vrijedi sporiti se sa susjedima zbog dva kamena”, pa smo pomislili da bismo na otoku mogli zateći neke od razjarenih predstavnika podmlatka stranke čiji je idol i vječni lider

zvedenu u Kini, u 14:38 smo odaslali SMS redakciji:

“Zastava BiH se napokon vijori na Velikom Školju!”

Našoj, i sreći hiljada Bosanaca zbog novih sedam dunuma teritorije koji treba da nam vrata nadu, riješe probleme nezaposlenosti, gladi, bijede i siromaštva, korupcije i sve većeg broja mladih koji napuštaju BiH, nije bilo kraja.

kojem će biti izgrađen famozni Pelješki most ispod kojeg će se putnici bh. mornarice koju nam ovih dana najavljuju optimistični bh. političari morati saginjati da ne udare glavom. Sazivamo kratki sastanak kriznog štaba, i s obzirom kako smo definitivno zaključili da na Velikom Školju nema ničega, te da su Hadžić i ministar vanjskih poslova BiH Zlatko Lagumdžija upravo stručnjaci za “ništa” i “nema ništa, šta ima kod tebe?”, odlučili smo se povući i daljnje rješenje problema Školja u moru drugih problema bitnih za građane BiH koje niko ni ne spominje, ostaviti njima dvojici.

“Ne tražimo nikakve ustupke. Vjerujemo u spremnost, racionalnost i sposobnost Vlade Hrvatske da ovo pitanje riješi, a mi se nećemo libiti da iskoristimo sva raspoloživa pravna sredstva da dokažemo da otočići pripadaju BiH i da je ovaj arhipelag potvrda da je BiH jednako pomorska zemlja kao i Hrvatska”, odzvanja u glavi izjava ministra Hadžića dok se povlačimo sa otoka na kojem smo iz prve ruke utvrdili da može biti sve, samo ne i nekakva potvrda da je BiH pomorska velesila... ■

(Prelom i dizajn preuzeti iz Slobodne Bosne)

JFK je lijepak za teoretičare zavjere

Nova knjiga nekadašnjeg saradnika Richarda Nixona, u kojoj se za atentat u Dallasu krivi Kennedyjev nasljednik Lyndon B. Johnson, ponovo je podsjetila svijet na jednog od najpopularnijih američkih predsjednika koji nije imao dovoljno vremena da za života tu karizmu opravda ili sruši do kraja

Mozak koji stoji iza ubistva 35. predsjednika SAD-a **Johna F. Kennedyja** je njegov nasljednik 36. predsjednik SAD-a **Lyndon B. Johnson**, koji je, zajedno sa svojim nasljednikom, 37. predsjednikom SAD-a **Richardom Nixonom** decenijama bio u kontaktu s **Jackom Rubijem**, likom koji je u podrumu policijske stanice u Dallasu ubio zvaničnog atentatora **Leeja Harveyja Oswalda**.

potpredsjednik, bio taj koji je obezbijedio da 22. novembra 1963. godine u Dallasu, Texas, konvoj vozila američkog predsjednika prođe ulicom Dealey Plaza, pored zgrade skladišta knjiga, da bi Oswald, koji je tamo čekao, imao što bolji pogled za precizan hitac. Johnson je, inače, i sam bio u toj koloni, vozio se u drugom automobilu.

Šta tačno tvrdi Stone vidjet će se kad se njego-

va knjiga definitivno pojavi, međutim, već sad je mnogi trpaju u još jedan pokušaj da se izvu-ku pare na teorijama zavjere, a ubistvo *JFK-a* definitivno jeste jedna od priča oko kojih se te teorije ciklično pojavljuju. Od toga da Oswald uopšte nije pucao, preko toga da iza svega stoje CIA ili američka vlada, da su ga ubili Rusi ili Kubanci, veliki američki biznismeni, čak i mafija uz koju su vezivali Rubyja.

POTPREDSJEDNIK U DRUGOM AUTU

Dio je to tvrdnji koje će republikanski strateg **Roger Stone** (61) objaviti u svojoj knjizi *Čovjek koji je ubio Kennedyja - Slučaj protiv Lyndona Johnsona*, koja će se službeno pojaviti u oktobru ove godine, ali je njene detalje početkom maja objavio na svojoj Facebook stranici, gdje je ustvrdio i da *ima dokaze te je cijelu situaciju s Nixonom, Johnsonom, Oswaldom i Kennedyjem detaljno opisao*.

Daily Mail prenosi da postoje dokazi da su se Johnson, Nixon i Ruby nalazili nekoliko godina prije nego što je Oswald ubijen, a Stone, koji je radio u Nixonovom odboru, te u predsjedničkoj kampanji 1972. godine, tvrdi da je Johnson, koji je u vrijeme tih susreta bio kongresmen, još 1947. tražio od Nixona da Rubyja zaposli u Kongresu.

Stone, potom, tvrdi da je Johnson, Kennedyjev

HILJADU DANA CAMELOTA

Na predsjedničku kolonu u Dallasu su 22. novembra 1963. ispaljena tri metka. **Johna F. Kennedyja** su pogodila dva, jedan u vrat, a drugi u glavu. Brzo je prebačen u bolnicu, ali su ga ljekari mrtvim proglasili pola sata kasnije. Treći metak pogodio je i ranio teksaškog guvernera **Johna Conallyja** koji je s predsjednikom i prvom damom **Jacqueline Lee Bouvier Kennedy** bio u tom otvorenom automobilu.

Udovicu **Jacky** danas mnogi smatraju za glavnog tvorca mita o Kennedyjevom zlatnom dobu američke demokratije. Ona je, naime, uporedila svoj glamurozni boravak u *Bijeloj kući* s *Camelotom*, dvorom legendarnog kralja **Arthura**, zbog čega se za Kennedyjevo predsjednikovanje danas često koristi izraz *Hiljadu dana Camelota*.

Mit o zlatnom dječaku *JFK* ipak se zadnjih desetljeća polako topi jer današnji su biografi mnogo objektivniji i manje nabijeni emocijama, pa realnije tumače brojne kompromitirajuće podatke o Kennedyju, pogotovo one o vezama njegove porodice s mafijom, o plejbojevskom načinu života, drogama koje su vođene pod alternativni likovi, ljubavnu vezu s **Marilyn Monroe** i ulogu u njoj smrti...

Zvanični Washington nikad nije mijenjao zvaničnu verziju te priče. Zvanično je, dakle, 22. novembra 1963. Oswald, bivši marinac, koji je uhapšen brzo nakon atentata, sam i zbog lične frustracije i slave ubio predsjednika Kennedyja, Oswalda je dva dana kasnije, kad je iz policijske stanice u Dallasu trebao biti prebačen u zatvor, sam iz osвете ubio Ruby, tada vlasnik noćnog kluba.

Utvdila je to *Warrenova komisija* koju je **Earl Warren**, tadašnji američki ministar pravde, formirao po Johnsonovom nalogu. Izvještaj *Warrenove komisije* završen je u septembru 1964. godine i na 888 strana pokazuje, dokazuje ili ubjeđuje, kako već to ko gleda, da Oswaldov hitac nema nikakve veze ni sa američkom, ni sa bilo kojom stranom vladom, kao ni sa njegovim ubicom Rubyjem. Teško da i Stone to može promijeniti. John Fitzgerald Jack Kennedy tako će, najvjerovatnije ostati vječna inspiracija teoretičarima zavjere...

On je, inače, rođen u tri ujutro 29. maja 1917. u Bealls St. 83 u Brooklinu, Massachusetts, i bio je drugi sin **Joseph P. Kennedyja** i **Rose Fitzgerald**. Deset godina kasnije, 1927. porodica je preselila u New York, u Bronx na adresu 5040 Independence Avenue in Riverdale, a 1929. sele u Bronxville, New York, na adresu 294 Pondfield Road. Kako je porodica selila, mali JFK je mijenjao škole, ali je u posljednjoj, *The Choate School* u Wallingfordu u Connecticutu, gdje je diplomirao, definitivno ostao zapamćen.

Tu se školovao i njegov stariji brat **Joe Jr.**, koji je bio zvijezda školskog tima u američkom fudbalu i, kako to Amerikanci kažu, vodeći učenik u školi, pa je mlađi JFK iz bratove sjene mogao izaći samo ako se pokaže kao buntovnik. Okupio je grupu sličnih i... Banda se proslavila atentatom na WC. Raznijeli su, naime, petardama dasku na WC šolji, što je razbjesnilo strogog direktora škole koji je skupio sve učenike i, sve mašući ostacima raznesene daske, prijetio izvjesnim facama da će ih pobacati u more. U inat Joeu, JFK je sa prijateljem i cimerom **Kirkom LeMoyneom Lemom Billingsom** u

Sa Lyndonom Johnsonom, koji govori pilotima da utišaju motore u toku Kennedyjevog govora

školi napravio i *The Muckers Club*.

LJUBAVNICA HITLEROVA ŠPIJUNKA

Druga stvar po kojoj ga pamti *The Choate School* jeste i to da su ga, nakon što je 1934. praktično proveo po bolnicama zbog, kasnije će se utvrditi, kolitisa, kolege diplomanti 1935. izabrali za najuspješnijeg u školskom godišnjeku. Hajde, dobro, Amerikanci imaju ta neka speci-

PROKLETSTVO KENNEDYJEVIH

Joseph Kennedy je imao vrlo jasne planove za svoju djecu. Kćeri je želio poudavati za ugledne, bogate ljude, a sinovima je namijenio karijere u javnom životu. Kod djece je njegovao duh nadmetanja i želju za pobjedom pod svaku cijenu, sva su djeca morala biti sportisti, ali i od malih nogu čitati *New York Times*. Međutim...

Najstarija kći **Rosemary** bila je mentalno zaostala, a mlađa **Kathleen**, koja se 1944. udala za engleskog aristokrata **Williama Cavendisha** i iste godine ostala udovica, poginula je 1948. u avionskoj nesreći.

Političar je trebao postati **Joseph P. Jr.**, ali je on poginuo 1944. kao pilot, tokom bombardovanja njemačke podmorničke baze.

Zato je **John Fitzgerald** ušao je u političke vode, a kasnije, kad je već bio senator, proročki je izjavio **Ako ja umrem, moj će brat Bobby pokušati postati senator, a ako se i njemu nešto dogodi, na-še će mjesto zauzeti moj brat Teddy.**

Sa bratom Josephom

fična nagrađivanja koja u američkoj kulturi nešto znače, pa, recimo, za Kennedyja bilježe i da je jedini izviđač, *scout*, koji je izabran za predsjednika. Zato nikad niko nije rekao ni to koliko je na JFK-ov izbor za najuspješnijeg diplomcaturanta uticao detalj da je baš on bio biznis-menadžer tog školskog godišnjaka.

Nikad niko nije ozbiljno tvrdio ni da je tata Joe uticao da sin JFK 1957. dobije *Pulitzerovu nagradu*, ali svi znaju da je on i dalje jedini američki predsjednik u historiji koji tu nagradu ima. *Pulitzer* je, inače, najpoznatija novinarska nagrada, ali se dodjeljuje i za književnost, a Kennedy ju je dobio u kategoriji *biografije* za knjigu *Profili hrabrosti* koju

je pisao od 1954., kad je zbog operacije kičme dugo morao mirovati.

Kolitis i kičma nisu bili jedini njegovi problemi, Kennedyjev zdravstveni karton je možda i najduži među američkim predsjednicima. Dovoljno je, recimo spomenuti da su ga godinu dana nakon završetka *The Choate School* držali dva mjeseca na posmatranju u bolnici jer se sumnjalo da ima leukemiju.

Te 1935. i 1936. su bile među zanimljivijim godinama u JFK-ovom i inače zanimljivom životu. U septembru 1935. je sa roditeljima i sestrom **Kathleen Agnes Kick** otputovao u London gdje je, kao i brat Joe, htio studirati kod profesora **Harolda Laskija** na *London School of Economics*. Ne zna se zašto je to propalo, ali se zna da je već u oktobru te godine kasno upisao i šest sedmica, prije nego što je smješten u bolnicu, studirao na *Princeton University*. I nigdje bez brata: od bolnice se opo-

ravljao tokom proljeća 1936. u vikendici Kennedyjevih u Palm Beachu, a ljetu su Joe i JFK proveli radeći sa stokom na ranču *Jay Six* pored Bensona u Arizoni. Vlasnik ranča **Jack Spiden** kasnije je svjedočio da su oba brata Kennedy radila vrlo teško.

Sa braćom Bobijem i Tedom

John Kennedy je, u suštini, bolovao od *Addisonove bolesti*, koja ga je mučila cijeli život. Radi se o takozvanoj *bronzanoj bolesti*, nazvanoj po engleskom ljekaru **Thomasu Addisonu**, čiji su simptomi nizak krvni pritisak, opšta slabost, te tamna boja kože i sluzokože, a posljedica je oboljenja korijena bubrega. Roditelji su njegovo zdravstveno stanje kri-li, a sam JFK im je pomagao sklonošću raznim ekspe-

rimentalnim terapijama i lijekovima, ali i svojim avanturističkim životnim stilom. Recimo, školovanje je završio na Harvardu 1940. godine i krenuo u rat kao mornarički oficir. Komandovao je torpednim čamcem na frontu s Japanom i ranjen je 1943. Zvanično. Nezvanično, ali tačno, JFK se javio u dobrovoljce, ali ga je vojska odbila kao medicinski nesposobnog. Tata, koji je u to vrijeme, preko svojih fabrika čelika sarađivao i sa III Rajhom, onda je potegao političke veze i obezbijedio sinu čin potporučnika u mornarici i službu kurira mornaričkog sekretara u Washingtonu. Međutim, mladi JFK se malo ljubakao sa **Ingom Arvad**, danskom novinarkom osumnjičenom za špijunažu u korist Hitlerove Njemačke, pa je smijenjen s tog položaja, obučen za komandanta torpednog čamca, poslan na Pacifik i tamo dobio komandu nad čamcem *PT-109* kojeg je jedan japanski razarač uništio 2. augusta 1943. ➤

SEKS I GOLF

Djed Johna Fitzgeralda, Patrick Kennedy, u SAD se doselio iz grofovije Wexford u Irskoj 1850., neposredno poslije *velike gladi* koja je prouzrokovala masovno iseljavanje Iraca.

Njegov sin Joseph već je sa 25 godina postao predsjednik jedne male bostonske banke koju je spasio od stečaja, tad se oženio s Rose, koja je bila kći bostonskog gradonačelnika i vremenom su postali jedan od najbogatijih i najutjecajnijih parova u JFK-ovom rodnom Massachusettsu.

S Jacqueline Lee Bouvier, s kojom je imao četvero djece, JFK se oženio 1953.

Njegovo irsko katoličko vaspitanje nije ga sprečavalo da sebe smatra *seksualnim atletom*, do te mjere da je jedan od njegovih neimenovanih saradnika u *Bijeloj kući* izjavio *Ova će administracija uraditi za seks ono što je Eisenhowerovog radila za golf*.

Reputaciju zavodnika stekao je još na fakultetu i zadržao je do kraja u Dallasu. Nakon Inge Arvad, koju je zvao *Inga-Binga*, FBI je pratio i na sto svog direktora Edgara Huvera slao podatke o JFK-ovom ljubavnom životu. Toga se u arhivama FBI skupilo čak 17.000 strana.

U to vrijeme u Americi se mnogo više poštovala privatnost javnih ličnosti, pa je i Kenedijev seksualni život bio je tabu tema za štampu, ali su prvo priče, a onda i dokumenti o tome krenuli desetak, 12 godina kasnije u takozvanoj *post-Watergate* atmosferi. Lista žena s kojim je povezan JFK je zaista duga, ali je na njoj ipak najpoznatije ime Marilyn Monroe. Poznat je jedan od dokumenata FBI po kojim su JFK, Marilynka, Kennedyjeva braća Ted i Robert, zajedno sa Frankom Sinatrom i Sammyjem Davisom Jr. bili na orgijama u jednom čuvenom njujorškom hotelu. FBI-jev izvor nije objavljen, ali se zna da je dokument nastao dvije godine nakon atentata u Dallasu - 12. jula 1965.

Budući predsjednik je, iako i sam teško ranjen, spasio jednog člana svoje posade i za to dobio niz odlikovanja...

Kraj rata značio je početak njegove političke karijere. Koja i nije bila namijenjena baš njemu: tata Joe u politici je vidio svog starijeg sina, ali je Joe Jr. poginuo 1944. Daj šta daš: mlađi John je 1946. kao kandidat Demokrata glatko osvojio mjesto u Kongresu... Taj njegov politički period obilježilo je tatino prijateljstvo s republikanskim senatorom Josephom McCarthyjem i zajednički antikomunizam, zbog čega se i mlađi JFK morao uključiti u *makartistički lov na vještice* - progon ljevičara i liberala optuženih za šurovanje sa SSSR-om. To mu se, međutim, isplatilo - zahvaljujući i McCarthyjevoj diskretnoj podršci, 1952. je izabran u Senat. Pa opet ide *ali* - tamo se baš i nije proslavio, najviše zbog sve većih zdravstvenih problema, izazvanih kombinacijom Addisona i posljedica ranjavanja.

Nakon operacije kičme 1954. godine počeo je uzimati nove lijekove *kortikosteroide* koji su mu, kako se tvrdi, pomogli i da se bar za javnost riješi zdravstvenih problema, ali i da ostane mladolik, pa zahvaljujući tome postane najperspektivniji političar svoje generacije. Tata Joe je to odmah prepoznao, porodične ambicije narasle su do *Bijele kuće*, ali... Ideja da 1956. mlađi JFK postane bar potpredsjednik SAD-a propala je već na demokratskoj konvenciji. Tata ipak nije odustajao i JFK je četiri godine kasnije krenuo u predsjedničku trku.

ANTIKOMUNISTA, A REFORMATOR

U početku su mu davali male šanse uprkos lobiranja njegovih poznatih prijatelja kakav je bio, recimo, Frank Sinatra. Pitanje je, naprosto, bilo da li je pretežno protestantska Amerika spremna za irskog katolika u *Bijeloj kući*. No, bio je to problem kojim se bavio tata Joe,

koji je uložio puno para, potegao sve političke, ali i veze s mafijom koja mu je pomogla da za sina dobije i podršku sindikata na demokratskim preliminarim izborima u Zapadnoj Virginiji. JFK jeste postao predsjednički kandidat, ali nije uspio mlađeg brata Roberta progurati za potpredsjedničkog. To mjesto dobio je Lyndon B. Johnson...

Republikanci su te 1960. kandidirali Nixona, tadašnjeg potpredsjednika legendarnom generalu iz II svjetskog rata Dwightu D. Eisenhoweru. JFK je te izbore dobio, tvrdi se, zahvaljujući novom mediju - televiziji. Smatra se, naime, da je ključni trenutak kampanje bila RTV debata - slušaoci radija prednost su dali Nixonu, dok su gledaoci TV pali na šar mladolikog demokrate i dali prednost Kennedyju. Rezultati su, na kraju, ipak bili tijesni, JFK je na koncu imao nekih stotinjak hiljada glasova više koji su mu donijeli većinu elektora. Nixon je priznao poraz iako je sumnjao da su izbori, posebno u Chicagu, namješteni.

Kennedy se u kampanji postavio kao tvrdi antikomunista, optužujući Eisenhowerovu administraciju da, zbog popustljivosti SSSR-u, gubi *Hladni rat* i u skladu s tom pričom je i započeo svoj mandat. U aprilu 1961. je naredio invaziju na Zaljev svinja na Kubi, koja je završila fijaskom, a je godinu dana kasnije zbog svoje opsjednutosti Kubom i Fidelom Castrom, doveo je svijet na ivicu nuklearnog rata, tokom čuvene *Kubanske krize*. Rat je spriječen u posljednje trenutku dogovorom Kennedyja i šefa SSSR Nikite Hruščova da Sovjeti povuku nuklear-

ne projekte s Kube, a već godinu dana kasnije i samo nekoliko mjeseci prije atentata u Dallasu, u augustu 1963. su SAD, SSSR i Velika Britanija potpisali prvi sporazum o zabrani nuklearnih eksperimenata na površini zemlje.

Za Kennedyjevog života, 1961., podignut je i *Berlinski zid*, ali već tu je bilo jasno da pobjednika u *Hladnom ratu* u tom trenutku nema. Osim, naime, verbalnih protesta američke administracije, nije bilo nikakvog ozbiljnijeg odgovora Sovjetima i bilo kakvih pokušaja da se to spriječi. Nešto aktivniji *rat* sa Sovjetima Kennedyjeva administracija vodila je šaljući vojne savjetnike u brojne zemlje *Trećeg svijeta*. Tamo su obučavali lokalne vojske za rat protiv komunističke gerile. Koliko uspješno, vidjelo se kasnije u Vijetnamu. Naime, upravo je Kennedy intenzivirao slanje američkih savjetnika, koji su polako zamijenjeni vojnicima i svje je preraslo u pravi rat kojeg je Johnson vodio, a Nixon završio.

S druge strane, sliku Amerike Kennedyjeva administracija pokušala je popraviti projektom *Apollo*, odvođenjem američkih kosmonauta na Mjesec prije kraja dekade šezdesetih i prije, što je još važnije, Sovjeta. U taj projekt je uloženo ogroman novac, na koncu je cijeli svijet gledao onaj mali korak Neila Armstronga, a veliki čovječanstva. Mnogi to smatraju najvećim simbolom i dostignućem Kennedyjeve ere.

Analitičari se i danas slažu da su Kennedyjevom administraciji važan pečat dali *mladi, tehnokratski i reformski orijentirani kadrovi u kabinetu*, prije svega njegov brat Robert koji je bio glavni tužilac SAD-a i ministar odbrane Robert McNamara. Mlađi tehnokratski reformisti su mu

osmislili i *Novu granicu*, ambiciozan program socijalnih i ekonomskih reformi sličan *Rooseveltovom New Dealu*, koji je propao dijelom i zbog snažnog otpora u Kongresu, kojem su pečati dali demokratski kongresmeni i senatori s Juga. Oni su se jednostavno plašili da bi to mogao biti nastavak Eisenhowerovog polaganog i tihog ukidanja rasne segregacije, mada je sam JFK, tvrdi se, *prilično mlako* podržavao pokret za građanska prava kojeg je vodio Martin Luther King.

Kao komandant torpednog čamca u Drugom svjetskom ratu

Angažovao se, zapisano je, tek na pritiske javnosti i svog brata idealiste Roberta, koji je, opet, intenzivirao napore za obračun s organizovanim kriminalom i natjerao do tada uglavnom inertni FBI da konačno počne raditi svoj posao... Činjenica je da JFK nije imao dovoljno vremena da završi ništa što je bio započeo i da je možda i to razlog zašto ga Amerikanci i danas smještaju u prvih pet najomiljenijih predsjednika. Da li bi, da je onog 22. novembra 1963. godine u Dallasu atentator bio manje precizan, ta slika bila drugačija, nije više ni važno. Jer, čime bi se onda zabavljao svijet željan teorija zavjere o bogatim i moćnim? A i JFK i cijeli *klan Kennedyjevih* savršeni su za to. ●

TELEVIZIJA
SLON
eXtra
TUZLA, BiH
Slon
RADIO

SLUŠAJTE I GLEDAJTE DA BISTE ZNALI

+387 35 205 205
www.radioslon.ba **89 MHz**

TNT
RADIO

Travnik 95.10
Zenica 93.40
Bugojno 93.50

www.tnt.ba

KAMELEON PIN BH

UDRI MUŠKI
101.2
MHz FM

Svakog radnog dana
od 08.00 do 09.30

+387 33 727 000

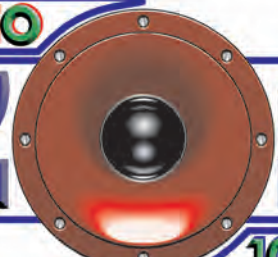

Q radio
105.2 FM

TEL: +387 32 73 52 80 ; +387 32 73 07 40
e-mail: marketing.q@gmail.com

STUDENTSKI
RADIO
SARAJEVO
eFM
95,2 MHz

RADIO
ZOS
107 FM

RENEZANSANSA BH. KOŠARKE: KAKVE SU NAM ŠANSE U SLOVENIJI?

BOSNA

NEZAVISNA INFORMATIVNA REVUJA

GODINA XIX | BROJ 863 | SARAJEVO 23.5.2013. | CIJENA 3 KM

KRIZA U VLASTI FEDERACIJE BiH
BUDIMIR ILI BLUDIMIR?

ŽIVČIRANJE PRAVDE

TOČAK D.O.O.
JELAH-TEŠANJ
Ul. Titova bb Jelah
032 666 833
667 720, 666 226

Točak
JELAH-TEŠANJ

PROIZVODNJA I PRODAJA
DRVENE STOLARIJE
UREĐENJE ENTERIJERA

USKORO
NATURE
spa hotel Foynica *****

www.slobodna-bosna.ba

www.startbih.info

Palme između sunca i kiše

Ni neuobičajene za ljepotana Azura vremenske nepogode nisu spriječile ljubitelje filma i obožavaoce glamura i crvenog tepiha da pozdrave svoje ljubmce Spielberga, DiCaprija, Nicole Kidman, Roberta Redforda..., odnosno da proslave kanski praznik sedme umjetnosti

► PIŠE: Specijalno za Start BiH iz Cannesa Duško Dimovski, novinar i filmski kritičar

Ovogodisnji 66. međunarodni filmski festival u Cannesu protekao je između sunca i kiše. To bi se, simbolično, moglo reći i za kvalitet prikazanih filmova.

PREVAGA MUŠKIH PROTAGONISTA

Ali, počnimo redom...

Ovako nestabilne vremenske prilike kakve su bile ovdje u ljepotanu Azura Cannesu tokom Festivala, nisu zabilježene u gotovo sedam decenija dugoj istoriji njegovog postojanja.

Naime, u jednom danu, može se reći meteor-skom brzinom, smjenjivala su se godišnja doba i temperatura je imala amplitudu od samo 15, pa do više od 30 stepeni Celzijusa.

Tako su filmske zvijezde na crvenom tepihu često morale kisnuti, a njihovim obožavaoci-

ma nevrjeme nije smetalo da mokri do gole kože satima čekaju pojavu svojih ljubimaca, da bi, eventualno, iskamčili autogram. A ove godine Cannes 2013

je zaista obilovao savremenim zvijezdama, kao što su to reditelji **Steven Spielberg**, koji je bio predsjednik žirija, **Steven Soderbergh**, braća **Joel** i **Etan Coen** ili najpopularniji svjetski glumci i glumice poput **Leonarda Dicapria**, **Roberta Redforda**, **Nicol Kidman**, **Christopha Waltza**, **Benicia Del Tora**, **Matta Damona**, **Michaela Douglasa**..., sa ove godine izraženom prevagom muških protagonista u odnosu na one ljepšeg pola.

Oko 5.000 novinara, fotoreportera i filmskih kritičara, te brojne filmske i televizijske eki-

ZLATNA PALMA ADELINOM ŽIVOTU

Francusko-tuniski reditelj **Abdellatif Kechiche** dobitnik je *Zlatne palme* na 66. filmskom festivalu u Cannesu za film *Adelin život*, *La vie d'Adele*, priču o strastvenoj vezi dviju mladih žena, koji je slobodna adaptacija animiranog filma *Modro je topla boja* **Julie Maroh**.

Dobitnik *Grand Prix* je *Inside Llewyn Davis* braće **Joela** i **Ethana Coena**, nagrada za najbolju glumicu otišla je u ruke francuske Argentinke **Berenice Bejo** za ulogu u filmu *Prošlost, Le Passe*, a Amerikanac **Bruce Dern** nagrađen je kao najbolji glumac za ulogu u *Nebraski*.

Najbolji reditelj je Meksikanac **Amat Escalante** koji je režirao *Heli*, najbolji scenario je *A touch of sin* Kineza **Jie Zhangkea**, Zlatnu kameru dobio je Singapurac **Anthony Chen** za *Ilo Ilo*, a Zlatnu palmu za kratkometražni film Južnokorejca **Byoung-gon Moon** za *Safe*.

Nagradu ocjenjivačkog suda dobio je Japanac **Hirokazu Kore-Eda** za *Kakav otac, tvoj sin*, *Tel pere, ton fils*.

pe iz cijelog svijeta, a među njima i vaš izvještač, bili su tu da najširem krugu ljubitelja filma prenesu ono najvažnije što se dešavalo u Cannesu od 15. do 26. maja, koliko je trajao 66. međunarodni filmski festival.

Kao i uvijek do sada tu je, treba reći, bilo i više hiljada znatiželjnih, od kojih mnogi i nisu ljubitelji sedme umjetnosti, već u Cannes dolaze da budu viđeni kraj *crvenog tepiha*, kojim defiluju najpoznatije ličnosti iz svijeta filma i kinematografije uopšte, koje su dio svjetskog džetseta, odnosno da makar za trenutak pomisle da su i oni dio svjetskog glamura...

TOP TRI

Od više od 1.000 filmova koje je bilo moguće vidjeti kako na samom Festivalu, tako i na tradicionalnom filmskom sajmu koji se održava uporedo, gledaoci su mogli odabrati ono što ih najviše interesuje. Sam Festival je sve-

druga najznačajnija priznanja, svojom nesumnjivom kvalitetom su se posebno izdvojili *Inside Llewyn Davis*, uspješna storija o istoimenom američkom folk pjevaču iz šezdesetih godina prošlog vijeka, poznatog američkog sineastičkog dua - braće Coen, zatim crnohumorna priča o savremenom Rimu i njegovim intelektualcima *La grande Belleza* **Paola Sorrentina**, te *The Past*, nadasve efektna porodična hronika poznatog iranskog reditelja **Asghara Farhadija**. One najslabije - nećemo pominjati.

Kao što smo u prošlom broju već izvijestili, specijalnu *Zlatnu palmu* za životno djelo sasvim opravdano je dobio legendarni francuski glumac, jedna od rijetkih zvijezda evropskog filma **Alain Delon**. On u novembru ove godine puni 78 godina života i još je izuzetno vitalan, kao i Robert Redford, koga je kanska publika mogla pozdraviti nakon premijere filma *All is lost* **J.C. Chandora** u kome je glav-

TRI NAJ IZVAN SALA

Svjetski džet-set i glamur koji prate svaki Cannes i ove su godine privukli i one kojima je film u nekom drugom planu.

Najbrojniji su, vjerovatno, bili aktivisti pokreta *Greenpride*, njih više od 6.000 je potpisalo peticiju da se *crveni tepih* mijenja samo jednom, a ne tri puta dnevno, što je, kako su oni to protumačili, razmetanje i pravljanje dodatnog otpada.

- Organizatori festivala kažu da recikliraju sav otpad, uključujući i onaj koji dolazi od tepiha, a da bi se zaštitila priroda najbolje je da se otpad uopšte i ne pravi - stoji u peticiji.

Najglasniji gost Cannesu kojem je film sporedna stvar bio je jedan čovjek koji je uhapšen nakon što je puškom s gumenim mecima i dimnom bombom napao festivalski studio francuske TV stanice *Canal+*.

Iz Cannesu su vjerovatno najbogatiji otišli i dalje nepoznati lopovi koji su dva dana prije zatvaranja u jednom hotelu ukrali ogrlicu vrijednu 1,9 miliona eura.

Nešto manje su zaradili lopovi koji su iz jedne hotelske sobe odnijeli nakit vrijedan više od milion dolara, namijenjen za posuđivanje zvijezdama *crvenog tepiha*.

- Krađa je izvršena u hotelskoj sobi zaposlenika švicarske juvelirske kuće *Chopard*. Kutija u kojoj je bio nakit za posuđivanje ličnostima koje treba da prođu preko *crvenog tepiha*, otpčaćena je i nakit je odnesen - precizirala je policija.

čano i dosta pompezno otvoren filmom *Veliki Getsbi* **Baza Luhrmanna**, sa Leonardom DiCapriom u glavnoj ulozi, a svečano zatvoren filmom *Zulu* **Jerome Sallea** sa **Orlandom Bloomom** i **Forestom Whitakerom** u glavnim ulogama.

Oba ova filma su prikazana izvan zvanične konkurencije, a od ostvarenja svjetskih sineasta, koja su konkurisala za *Zlatnu palmu* i

ni protagonista.

Inače, uvijek ponovo treba isticati da je Cannes sigurno najznačajniji i najpoznatiji filmski festival, jedan od tri najbolja na svijetu, uz najmlađi Berlinski, te najstariji Venecijanski.

Poželićemo da skori jubilej, svoj 70. festival, Cannes dočeka u punoj kondiciji u skladu sa svojom slavnom tradicijom. I tako je Cannes 2013 završen, živio Cannes 2014! ●

Nakon Selme Spahić povukao se i BNP KUSTURICA VAŽNIJI OD POZORIŠNE IGRE

Bosansko narodno pozorište iz Zenice solidariziralo se sa rediteljicom **Selmom Spahić** pa i ono odustalo od učešća na novosadskom 58. *Sterijinom pozorju* sa predstavom *Grebanje ili Kako se ubila moja baka*. Ova predstava je realizirana u koprodukciji sa *Bitof teatrom* i *Hartefaktom* iz Beograda, a Spahićeva

ju je režirala po tekstu **Tanje Šljivar**.

Selma Spahić je početkom aprila obavijestila Pozorje i javnost o osobnoj odluci da ne dođe na *Pozorje* zato što ga otvara reditelj **Emir Kusturica**.

- **Izborom Emira Kusturice za osobu koja će svečano otvoriti ovogodišnji festival jasno ste nam dali do znanja koji je vaš stav** - poručila je ona tad.

Na sličnom je fonu i BNP iz kojeg je kao razlog za povlačenje sa *Pozorja* navedeno i to što se festival odlučio na čin otvaranja koji predstavlja jasno ideološko opredjeljenje.

U direkciji *Sterijinog pozorja* nisu imali komentar na odluku zeničkog BNP-a, a festival traje po planu od 25. maja do 3. juna u Novom Sadu, samo što je u zvaničnoj selekciji osam umjesto devet predstava, kažu predstavnici *Pozorja*.

(s. a.)

Slavoj Žižek, Godina opasnog sanjanja UTOPIJA DANAS

Međunarodno afirmisani društveno-politički filozof iz Slovenije pojašnjava kako je 2011. godina bila puna nedosanjanih snova.

Od bezbroj uličnih socijalnih demonstracija širom svijeta, do jačanja desničarskih

snaga u Evropi, sve je to, kako ovom knjigom poručuje **Slavoj Žižek**, utopija iz budućnosti koju vidimo u sadašnjosti.

Osim za promišljanje, ova knjiga ima ulogu da na momente i zabavi čitaoca, što je kombinacija po kojoj

čitateljstvo zna Žižeka.

(a. t.)

Deftones, Koi No Yokan MIKS KOJI DJELUJE

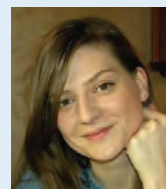
Puno je rock bendova koji se danas bave kombinovanjem već ispeglanih formi sviranja. To može

biti nedostatak ideja ili je trendovski ili potraga za novim stilovima.

U slučaju *Deftones*, ta kombinacija nije ništa od navedenog. Oni su samo uspješni muzičari, jedan u *elektronici*, jedan u *metal*u, jedan u *hip-hopu*, jedan u standardnom *rocku* i tako sinhronizovano djeluju od devedesetih prošlog vijeka.

Njihov zadnji album *Koi No Yokan* i dalje je sinteza svega spomenutog, a nije isključena ni mogućnost da im opet neki režiser ili producent uzme muziku za svoj film, kao što se *Deftonesima* dešavalo i prije.

(a. t.)

PREPORUKE
Maja Izetbegović,
glumica

SUPTILNO I KREATIVNO

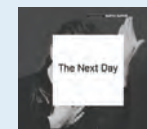
FILM: *Certified copy*.

Radnja filma je smještena u Toskani. Fokus je na odnosu britanskog pisca i francuske prodavačice antikviteta koji u jednom danu doživi transformaciju. Vrlo suptilan i glumački maestralan film.

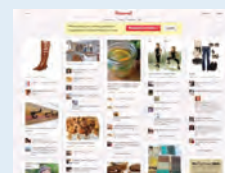
KNJIGA: Zovem se Rachel Corrie. Tekst je temeljen na dnevnicima i prepiskama aktivistice **Rachel Corrie** tokom njenog boravka u Gazi gdje je 2003. godine izgubila život braneći vlastitim tijelom palestinsku kuću od izraelskog buldožera. Komad su uredili **Alan Rickman**, koji ga je i režirao i novinarka **Katharine Viner**.

CD: *The Next Day* **David** **Bowiea**.

la pet puta.

WEB: pinterest.com, izvor zanimljivih i kreativnih ideja.

Legende umiru

OTIŠAO I REJ MANZAREK

Ray Manzarek, klavijaturista i jedan od osnivača *The Doorsa*, umro je okružen porodicom 21. maja u 74. godini od raka žučnih kanala u njemačkom gradu Rosenheimu.

Manzarek je *Doorse* osnovao s pjevačem **Jimom Morrisonom** 1965. nakon slučajnog susreta u Venice Beachu u Los

Angelesu i sa prvom postavom u kojoj su bili bubnjar **John Densmore** i gitarista **Robbie Krieger**, za samo nekoliko godina snimio šest studijskih albuma i odsvirao bezbroj odličnih koncerata.

Grupa je ostala popularna decenijama poslije Morrisonove smrti 1971. godine, neke njihove pjesme spadaju u klasična ostvarenja rocka, a širom svijeta prodato je više od sto miliona njihovih ploča.

12. festivala bh. drame

MIDRAG ŽALICA TANJI ŠLJIVAR

Stručni žiri 12. festivala bh. drame, koji je polovinom maja održan u Zenici, u kojem su bili **Muris Bajramović**, **Ljiljana Čekić**, **Matko Botić**, **Midhat Kušljugić** i **Milena Bogavac**, dodijelio je **Tanji Šljivar** nagradu *Midrag Žalica* za najbolji bh. dramski tekst, za njenu dramu *Grebanje ili Kako se ubila moja baka*.

Dubravka Zrnčić-Kulenović i **Tanja Miletić-Oručević** nagrađene su za tekst predstave *Bio je lijep i sunčan dan*, koju je proglašena i za najbolju u cjelini odigranu na ovim pozorišnim susretima.

Nagradu za najbolju režiju dobila je **Selma Spahić** za *Grebanje ili Kako se ubila moja baka*, za najbolje glumačko ostvarenje nagrađeni su **Lana Delić** i **Tim Breyvogel**, a najbolji mladi glumci su **Benjamin Bajramović** i **Džennana Džanić**. I ove godine dodijeljene su nagrade za najbolju epizodnu ulogu, scenografiju, scensku muziku, scenski pokret.

Nagradu publike dobila je predstava *Potočari party-priviđenja iz srebrenog vijeka*, dobitnik specijalne nagrade *Adem Čevan* je **Josip Pejaković**, a specijalne nagrade za afirmaciju bh. književnosti u teatru je **Zoran Ristović**.

Nema razlike između Crnobradog i Somalijaca

Iako sve svjetske ratne mornarice zajedno patroliraju okeanima i spasavaju trgovačke i putničke brodove, pirati, posebno oni na istočnim obalama Afrike i dalje se ne daju, pa svjetskoj privredi prave štete koje se mjere stotinama miliona dolara

Iako smo u prošlom nastavku ovog feljtona magazina Start BiH prihvatili razliku između gusara i pirata po kojoj su ovi prvi *vojnici koji pljačkaju u interesu države*, a ovi drugi obični kriminalci koji rade samo za sebe, ta se razlika na trenutak mora zanemariti da bi se došlo do modernih pirata koji pljačkajući danas brodove na svjetskim okeanima prave štete koje se mjere milijardama.

NISU VOLJELI NI GUSARE

Naprosto, granica između pirata i gusara u takozvanom *zlatnom dobu* piraterije, između 16. i 19. vijeka, bila je pretanka da bi se se sa današnje distance moglo dosljedno poštovati.

Najpoznatije i najraširenije gusarenje u 16. vijeku organizovala je Engleska pod vladavinom kraljice **Elizabete I** tokom ratova sa Španijom, a najpoznatiji gusari u engleskoj službi bili su **Francis Drake** (1540.-1596.) i **Henry Morgan** (1635.-1688.).

U tim vremenima na gusare se gledalo kao na neku vrstu *pirata džentlmena* jer su djelovali na slične načine i zato ih mnogi nisu ni voljeli, iako su se oni borili za njihove države.

- Zar da poštujem ove naše gusare iako sam duboko uvjeren da oni, uz nekoliko časnih iznimaka, nanose sramotu svojoj zemlji? Mislim da bi poslije ovog rata njihovo postojanje trebalo onemogućiti pod svaku cijenu, jer oni su u svim dijelovima svijeta počinili tako strašna razbojništva da je istinski sramotna zemlja koja ih podnosi - pisao je, na primjer, britanski admiral **Horatio Nelson** 1801. u jednom pismu Admiraltetu.

Činjenice su, međutim, da je francuski gusar **René Duguay-Trouin** bio toliko jak da je 1711.

osvojio Rio de Janeiro ili da je italijanski revolucionar **Giuseppe Garibaldi** 1837. i 1838. gusario u službi pokrajine Rio Grande koja se proglasila republikom i pobunila protiv

središnjih brazilskih vlasti ili da su se tokom američkog rata za nezavisnost američki pobunjenici koristili gusarenjem protiv Britanaca, pa je čak i **George Washington** bio vlasnik jednog gusarskog broda, potom da

New Orleansa od daleko nadmoćnijih britanskih snaga.

Za američke gusare je problem bio to što Britanci američke pobunjenike nisu smatrali zaraćenom stranom nego odmetnicima i u slučaju zarobljavanja bi ih vješali kao pirate.

Taj problem, inače, više formalno ne postoji: gusarenje je kao zakonit oblik ratovanja ukinuto Pariškom deklaracijom 16. aprila 1856., od tada na moru napadati smiju samo ratni brodovi. Svi ostali su pirati...

Smatra se, inače, da iako piraterija postoji još od antičkih doba, *veliko klasično doba* piraterije, koje se najvećim dijelom veže za Karibe, traje od 1560. do 1720. godine, a prvi koji su među piratima postali poznati jesu takozvani *bukaniri* (eng. *buccaneers*). Oni su potomci odmetnika gotovo svih nacija koji su se

naselili na ostrvu Hispanioli i prvobitno su bili lovci na divlje životinje. No željni brze zarade otiskivali su se na more i napadali španske brodove s blagom okrenuvši se otvorenoj

se najviše proslavio **John Paul Jones**, Škot koji se borio na strani Amerikanaca i gusario protiv Britanaca, a da je francuski gusar **Jean Lafitte** znatno pomogao odbrani

NAFTA JE GLAVNI PROBLEM

Generalno se smatra da je čišćenje Indonezijskog arhipelaga u novom dobu trajalo od 1980. do oko 2006., te da je, otkad su vode između Indonezije i Malezije postale relativno sigurne zbog intenzivnih patrula indonezijske mornarice, središte moderne svjetske piraterije preseljeno na obale Nigerije i Somalije koje se i danas, bez obzira na združenu akciju svjetskih pomorskih snaga koju u ime UN koordinira NATO, i dalje nazivaju najopasnijima na svijetu.

Smatra se da su nigerijski pirati uglavnom pripadnici MEND-a, Pokreta za emancipaciju delte Nigera i da zbog operacija koje izvode i na kopnu, primat na moru drže Somalijci. Somalija, inače, ima jednu od najdužih obala u Africi, više od 3.000 kilometara, kroz njene vode koje prolaze neki od najvažnijih pomorskih pravaca na svijetu, a zbog unutrašnjih političkih problema i dužine obale, te luka u kojima vladaju bezakonje i naoružane bande, trenutno nema mornaricu koja bi mogla održavati red.

Zagrebački *Jutarnji list* u jednom tekstu iz 2008. podsjeća da morski put pokraj Somalije, smještene na Afričkom rogu, spaja Suecki kanal, odnosno Crveno more s Indijskim oceanom, a godišnje njime, i to kroz Adenski zaljev smješten između Jemena i Somalije, prođe oko 20.000 brodova, te da se njime dnevno preveze čak 3,3 miliona barela nafte, odnosno četiri posto dnevnih svjetskih potreba, te 7,5 posto godišnje trgovinske razmjene koja ide preko mora.

pirateriji. Najpoznatiji među *bukanirima* bili su L'Olonnais, Michel le Basque, Nicolas Van Horn, Michel de Grammont i Laurens de Graff, a njihova dva najpoznatija sjedišta su bila otok Tortuga nakon 1640.

i grad Port Royal na Jamajci nakon 1655. godine. Njih se, inače, uvijek smatralo samo piratima iako se, isto tako, smatra da je posljednja velika akcija bukanira bila pljačka Cartagene u Kolumbiji 1689. kada je 6.500 njih i francuskih vojnika osvojilo taj bogati španski grad.

Port Royal (engleski *Kraljevska luka*) je bio najveći trgovački centar na Jamajki sve do potresa 7. juna 1692., koji je uzrokovao da dvije trećine grada potone u Karipsko more. Zbog svog bogatstva, piratima je bio najdraže mjesto za trošenje blaga stečenih na moru, a bukaniri su ga i stvarno preuzeli oko 1659. kad ih je britanski guverner Jamajke pozvao da presele sa Tortuge. To je, opet, bila stvar politike - Englezi su 1655. preoteli Jamajku Špancima, ali nisu imali dovoljno vojnih snaga da brane ostrvo u slučaju španskog ili francuskog napada, pa su morali tražiti pomoć pirata. A, opet, nisu ih proglasili gusarima...

KAKO JE PROPAO PORT ROYAL

Dobro, nije da gusari nisu koristili Port Royal, Morgan je, odatle napadao Panamu, Portobello i Maracaibo, ali preovladavali i vladali su pirati. John Davis, Roche Brasiliano, Edward Mansfield... tek su neki od naseljenih čuvenih pirata koji su Port Royalu priskrbili nadimak *Sodoma Novog svijeta*, uvjerenje da tu većinu stanovništva čine *pirati, koljači i prostitutke* i činjenicu da je imao *po jednu krčmu na svakih deset kuća*.

S druge strane, međutim, zahvaljujući bogatstvu koje su pirati otimali Špancima Port Royal je izrastao u jedan od najvećih gradova Novog svijeta i ekonomski najvažniju

englesku koloniju na Karibima, zbog čega mu je svega nekoliko godina nakon nastanka, dotadašnji glavni grad Jamajke Spanish Town morao prepustiti svoju funkciju. Tokom dvadesetogodišnjeg perioda koji je za-

Crnobradi

vršio 1692., u Port Royalu je živjelo 6.500 ljudi, počeli su se naseljavati kovači, plemići, trgovci i zanatlije koji su živjeli u 200 izgrađenih zgrada. Samo 1687. Port Royal je posjetilo 213 brodova.

Gusar Morgan je, inače, 1674. postao zamjenik guvernera Jamajke, pirati više nisu bili potrebni za obranu Port Roya i ostrva, trgovina robljem postizala je sve veću važnost i ugledni građani Port Roya su odlučili da je dobar glas grada narušen, pa je 1681. Jamajka donijela anti-piratske zakone. Vlast je objesila brojne bukanire, oni se premještaju na Bahame i počinju napadati i

engleske brodove. Protjerivanje pirata, međutim, nije spasilo Port Royal čije su dvije trećine u potresu koji je ubio oko 2.000 stanovnika, 1692. završile na dnu mora. Spanish Town je ponovno postao glavni grad Jamajke, pokušaji da se grad obnovi trajali su do 1704. kad je izbio razarajući požar i tako mu zapečatio sudbinu. Slijedilo je još nekoliko uragana tokom prve polovine 18. vijeka i koji su i preostale stanovnike otjerali u obližnji Kingston, današnju prijestolnicu Jamajke.

Generalno se, inače, smatra da su evropske sile krajem 17. vijeka uspjele upostaviti veću kontrolu na Karibima i natjerati pirate da se okrenu drugim morima, prije svega onima uz zapadnu obalu Afrike i Indijskom okeanu. Istovremeno, kraj rata za špansko nasljeđe 1714. ostavio je i gusare bez posla, pa se većina njih pridružuje ionako brojnim piratima.

Pirati u tom razdoblju počinju kao svoj simbol koristiti crnu ili crvenu zastavu sa zastrašujućim simbolom koji podsjeća na smrt, najčešće ljubanju s prekrštenim kostima ili u nekim slučajevima čitavog kostura, koja je općenito bila poznata kao *Jolly Roger*. U ovom periodu djeluju neki od najpoznatijih pirata, a većina njih su postali legende još za života. Pljačkali su trgovačke brodove koji su plovili između Amerike, Afrike, Kariba i Evrope.

Za to područje vežu se kapetan Henry Jennings, Crnobradi, Benjamin Hornigold, John Rackham, Samuel Bellamy, Howell Davis, Bartholomew Roberts, Oliver Levasseur, na Indijskom okeanu najpoznatiji su Henry Avery, Thomas Tew, William Kidd, Kanhoji Angre... Ko su oni bili možda može se vidjeti čak i na samo tri biografije koje smo skupili iz različitih izvora.

NOVO DOBA, NOVE TEHNOLOGIJE

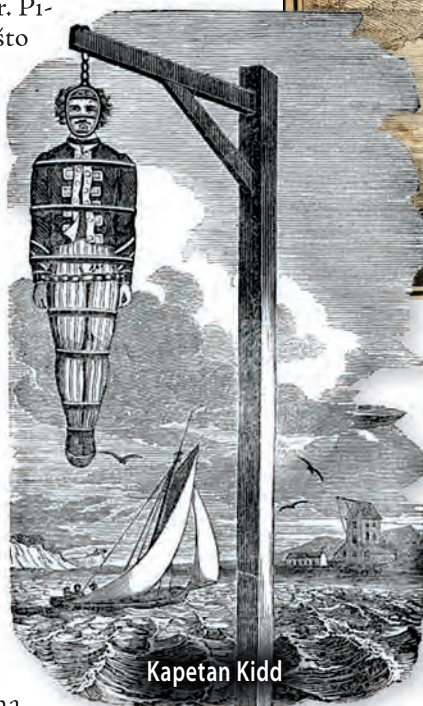
Recimo, Crnobradi, čije je ime bilo Edward Teach, bio je jedan od najkrvoločnijih. Nadimak je dobio po svojoj dugoj crnoj bradi, a u napad je kretao sa šest pištolja, nožem i mušketom, te upaljenim šibicama koje bi zatakao ispod šešira da bi zastrašio protivnika. Bio je psihopata, ovisnik o nasilju i znao je poubijati cijele posade otetih brodova. *Radio* je na obalama Karoline i Virginie, gdje je jednom prilikom četiri dana držao u opsadi grad Charlestone. Tad je za njim i raspisana potjernica jer je za taoce uzeo gradonačelnika i njegovo dijete. Ubijen je 22. novembra 1718. godine. Za to je bilo potrebno čak pet zrna iz muškete i 20 uboda od kojih mu je zadnji odrubio glavu!

Kapetan Kidd, rođen kao William Kidd, ostat će zapamćen po svom blagu koje je zakopao po ostrvima u Južnom kineskom moru, na Karibima i Gardiners Islandu. Počeo je kao vojnik koji je lovio pirate, ali se vrlo brzo i sam okrenuo pirateriji. Glava mu je ucijenjena nakon što je oteo brod *Quedah Merchant*, kod Madagaskara prešao na njega, preimenoval ga u *Adventure's Prize* i s njim otplo-

vio u Sjevernu Ameriku. Uhapšen je kad je pristao u New York i odveden je u zloglasni londonski zatvor *Newgate*. Na njegovo vješanje 31. maja 1701. došlo je 200.000 ljudi, a na ulazu u Temzu njegove su kosti visile pune četiri godine. Tajnu o zakopanom blagu nikada nije otkrio, pa se za njim još i danas bezuspješno traga.

Bartholomew Roberts, **Black Bart Roberts** je poznat kao najtraženiji, najkrvoločniji i najuspješniji pirat koji je uspješno napao više od 400 brodova. Bio je izuzetno brutalan, zarobljenicima je redovno rezao noseve i uši, a jednog je mornara pribio na jarbol da bi poslužio kao primjer. Pirat je postao nakon što su mu drugi pirati otkrili brod, a krstario je obalama Afrike. Bio je izuzetno proračunat i, kaže legenda, pio čaj umjesto alkohola, jer je znao da alkohol smanjuje učinkovitost. Poginuo je 10. februara 1722. godine kada ga je kod Rta Lopez kod Nove Gvineje stigla engleska mornarica. Za vrijeme borbe po olujnom vremenu eksplozija je Robertsu raznijela vrat, a u najvećem masovnom vješanju pirata pogubljena su čak 52 člana njegove posade.

Kapetan Kidd

Black Bart Roberts

Smatra se, inače, da su Karibi od pirata očišćeni 1830. a Daleki istok 1860., međutim, rat protiv njih nikad nije do kraja završen. Novi val moderni analitičari prate od 1980., kada se piraterija širi vodama Indonezijskog arhipelaga, potom na Karibima gdje su gotovo svi povezani sa trgovinom drogom, uz obale Afrike, te u rijekama i lukama Brazila. Od 2002. Međunarodni pomorski ured bilježi 258 piratskih napada i u Malajskom prolazu i okol-

nim vodama...

Savremeni pirati nisu više naoružani sabljama nego automatskim oružjem, ne ističu crne zastave sa kosturima, ali koriste mobitele, glisere, radare... Mnogi od njih su obični ribari koji se time bave zbog siromaštva, ali većina su organizirane bande kojima je to jedino zanimanje. Vrlo su opasni i jednako okrutni kao i njihovi prethodnici od prije 300 godina. Smatra se da je trenutno najveće piratsko utočište obala Somalije, gdje pirati otimaju tankere koje oslobađaju nakon što prime otkupninu.

Somalski pirati su, smatra hrvatski stručnjak za pomorstvo dr. sc. **Ivica Tijardović**, posljedica anarhije koja vlada u toj državi već dvadeset godina.

- Posljedica toga i neodlučnosti međunarodne zajednice predvođene velikim silama glede političke i ekonomske stabilizacije Somalije jeste to da su **somalski pirati** otkrili više od 90 posto svih otetih brodova širom svijeta od njih 53 u 2010. godini. Prosječno su oteti pomorci proveli sedam mjeseci u zatočeništvu pirata. Gotovo 1.200 osoba je bilo u rukama pirata tijekom 2010., a krajem prošle godine još uvijek ih je bilo oko 700 u rukama pirata. Za 31 brod isplaćena je otkupnina piratima u toj godini, a najveća je iznosila oko 9,5 miliona dolara. Tijekom 2010. u svijetu je zabilježeno čak 445 piratskih napada na brodove. Kako su pirati i grabežljivci, onda možemo govoriti i o pomorskim grabežljivcima - piše Tijardović.

(nastaviće se)

KAKO RADE DANAS

Moderni somalijski i nigerijski pirati maskiranih lica i teško naoružani, obično djeluju s takozvanog *broda majke*, matičnog broda. Po nekim izvještajima, radi se o tegljačima ili velikim ribarskim brodovima ruske proizvodnje.

S njih se, u grupama od šest do deset članova, naoružanih raketnim bacačima i *kalašnjikovima*, ukrcavaju u manje motorne ribarske čamce i kreću u traženje i lociranje potencijalne žrtve.

Kad naiđu na odgovarajući plijen, uz pucnjeve i prijetnje oružjem kreću u napad i u velikom broju slučajeva zauzimaju brod. Kod brodova na pučini još uvijek dokazano pali i stari morski trik, poziv u pomoć, dok se kod zauzimanja usidrenog broda s humanitarnom pomoći koristi infiltracija među istovarivače pošiljke.

Brod zauzet na pučini odvodi se u neku od somalijskih luka, preuzima se teret, a članovi posade postaju taoci na kojima se zarađuju milioni. Vlasnicima brodova ili pak vlastima stranih država daje se zahtjev za otkupninu i čeka se odgovor.

OGLASNIK

Pošaljite svoj oglas kao SMS
091 910 106 (sve mobilne mreže)
0-24

• Prilikom slanja SMS-a potrebno je najprije ukucati riječ **OGLAS** razmak te tekst oglasa. •

Svi oglasi poslani na gore navedeni broj biće objavljeni sa crnom pozadinom i bijelim slovima i biće istaknutiji od ostalih oglasa u novinama.

primjer oglasa

Audi A3 1.8T, g. 1998
siva metalik
prešao 155.000 KM
koža el. retrovizori,
al. felge
(cijena po dogovoru)

033/000-000

Neki ljudi kišu osjećaju, ostali samo pokisnu

U neko doba, pridružio nam se i onaj komšija što je ženu poslao rodbini, a sinove u rat e da bi na miru čitao knjigu. On je, inače, obnašao vlast u našoj općini, bio totalno drugačije političke koncepcije od naše, pa je susret s njim protekao u atmosferi potpunog razumijevanja. Šutili smo...

PIŠE: Asaf Bećirović

KIŠA: Pričam s kolegom. O tome kako kiša pada.

Tu se on sjetio svog rahmetli oca. Veli, pričao mu otac kako je maja '68. kiša padala danima, a njegova supruga bila zbog te kiše skroz depresivna pa samo šutila i gledala kroz prozor.

"Ako kiša nastavi padati još dan, dva, možda ću staru morat' pustiti u kuću", rekao mu, sjetio se kolega, stari.

Onda je kolega, k'o i vazda, spomenuo Čaka Norisa. I rekao da kad Čak Noris gleda u nebo, oblaci se znoje pa neki to zovu kišom.

Ja sam dodao da lijepa riječ i blaga kiša svuda prodru i da iza velike grmljavine, sitna kiša padne.

Potom smo blebetali o tome kako život zna biti težak, jeben i kako kome. Al' da vazda ima nade.

"Pa, jes'. Ako želiš vidjetiugu, prvo moraš vidjeti kišu!", rekao sam ja.

"E, imaš ljudi koji kišu osjećaju. Ostali samo pokisnu!", rekao je drug.

PRESICA: Kad nam je dojadilo o kiši, pričali smo, a bolje da nismo, o sudinici koja se za Avaz gola slikala na pendžeru, Bakirovom audiju, slučaju Budimir, Bosnalijeku i komšiji koji je aprila 1992. poslao ženu rodbini, a djecu u rat, jer je na miru htio čitati knjigu. Isti je taj komšija onomad, u obližnjem fabričkom krugu, posijao travu da bi taj prostor oživio. Čudan insan.

"Nedavno sam razgovarao s tim komšijom o jebenoj situaciji u zemlji. Rekao je da bi povodom teške situacije predsjednik države trebao učini sve što je u njegovoj moći. Ako ništa drugo, da sazove konferenciju za novinare!", kaže kolega i podsjeti kako je sadašnja vlast na početku mandata obećala i kule i gradove i Državu za čovjeka.

"Sad znamo da su to bile priče za malu djecu. Al' pošto nam je natalitet katastrofalan, vlada ih priča radnicima i penzionerima", zaključili smo.

BEZBJEDNOST: Dotakli smo se i sigurnosne situacije u zemlji. Jer je aktuelni ministar sigurnosti odlučio uhvatiti se u koštac s neriješenim i neobjašnjivim ubistvima tipa Nedžad Ugljen, Ramiz Delalić Čelo...

"Neobjašnjiva ubistva nikoga ne treba da čude, ako se zna da je i život ovde takav!", rekao sam ja.

Kolega je, bar kad su ta ubistva u pitanju, primijetio da su istražni postupci uspješno okončani i da sada se tačno zna ko nije kriv.

Onda je on rekao da ministar sigurnosti za ubistva lagano optužuje predsjednika države.

"Ne vjerujem da je pred-

Potom je kolega pogledao na sat i rekao da danas je sjednica PIK-a, to jeste Upravnog odbora Savjeta za provođenje mira u BiH na nivou ambasadora.

"E, sad mi je laknulo! Vidim da svijet ne želi da nas prepusti samima sebi. Nismo baš toliko krivi!", rekao sam, a kolega je otišao.

KAFA: Što je mene obradovalo. Nije loše malice ni sam biti.

Al' ne lezi vraže. Pridružio se Besim. Bogataš. Tajkun!

U komšiluku smo ga zvali "Usta ti se poserem" jer je to bila njegova uzrečica kojom je branio svoje stavove.

Htio je častiti kafom. Ja sam rekao da evo sad sam jednu posrkao, a pomislio da neću je vala s njim ni popiti.

Al' popio sam.

Besim je svo vrijeme pričao o citroenu 5 kojega je netom kupio, pa o tome kako se obogatio.

Slušao sam, klimao glavom, pa rekao: "Bogme, Besime, brže bi se ti obogatio da nisi morao gubiti vrijeme na gluposti. Ali osnovna škola je obavezna!", kažem mu ja.

"Usta ti se poserem!", rekao je on i otišao.

NATALITET: Falim te Bože, pomislim, napokon sam.

Al' u kurcu. Sad mi se konobar priheft'o!

Kaže da čuo je kako s kolegom sam pričao o natalitetu, pa bi i on da iznese svoj stav.

"Hajde!", velim, "Iznesi!"

"Treba to, burazere, podstaći. Jer nema dovoljno ljudi za ovoliki broj partija!", poentirao je. Al' nije zavež'o.

Nastavio je pričati o svojoj kuji, ženki rotvajlera. Mila je, kaže, draga, pametna, omiljena kod djece u komšiluku, al' malo koje šcene ko ona može pojesti.

A hrana je, veli, poskupjela, pa bi da je proda. A mene, kao pismeno čeljade moli da mu sastavim tekst za oglas u novinama.

Častit će.

Kad je tako, velim, napisat ću. I napišem:

"Prodajem ženku rotvajlera. Mužjak!" ●

sjednik ikoga lično ubio. Ali je možda bio menadžer!", zaključim ja.

"Gluho bilo!", zaključio kolega.

PIK: U neko doba, pridružio nam se i onaj komšija što je ženu poslao rodbini, a sinove u rat e da bi na miru čitao knjigu.

On je, inače, obnašao vlast u našoj općini, bio totalno drugačije političke koncepcije od naše, pa je susret s njim protekao u atmosferi potpunog razumijevanja.

Šutili smo. Onda je on rekao:

"Svi mi danas živimo mnogo bolje nego ju-tros!"

I otišao.

Nama je laknulo.

A imli smo i sreće. Nije nas davio planovima koje Općina ima za našu mjesnu zajednicu.

ketoprofen gel 2,5% **Fastum® Gel**

Analgetik/antireumatik

***Za zdravlje je bitno pokrenuti tijelo!
Sloboda pokreta, kretanje i sport dio su
našeg života i rituali od kojih ne želimo odustati!***

U svakodnevnom životu često nas uznemiravaju bolovi u kičmi, zglobovima i mišićima, te strahujemo od različitih **povreda koštano-mišićnog aparata** (uganuća, iščašenja, kontuzije).

U svim ovim slučajevima pomaže **Fastum® Gel**, preparat njemačke kompanije Berlin-Chemie, koji uspješno koristi više od 100 miliona ljudi širom svijeta.

Aktivna komponenta **Fastum® Gel**-a je **jedinstvena** hidro-alkoholna formulacija ketoprofena koja omogućava **brže i snažnije** prodiranje kroz kožu te **višu** koncentraciju lijeka na mjestu boli.

Fastum® Gel brzo i snažno smanjuje:

- bol i otok kod sportskih povreda,
- bol i otok kod reumatskih i upalnih bolesti.

Fastum® Gel se veoma brzo upija, ne ostavlja nikakve tragove na koži i odjeći i prijatnog je mirisa lavande.

**Fastum® Gel u svim apotekama bez ljekarskog recepta.
Fastum® Gel dio vaše kućne apoteke!**

**BERLIN-CHEMIE
MENARINI**

Za obavijesti o indikacijama, mjerama opreza i neželjenim efektima posavjetujte se sa ljekarom ili farmaceutom.

LJETNA AKCIJSKA PONUDA BH TELECOMA!

ultra je drugačija ultra je zabavna!

Ultra je BH Mobile mreža!

Prenesi
broj

Prenesi broj u BH Mobile mrežu i izaberi stvari koje ti savršeno odgovaraju!

TVOJA
NAGRADA JE:

- + 300 minuta
- + 300 SMS-ova
- + 300 MB
- + **0 KM*** razgovori sa 2 Naj broja
- + razgovori po **10 x nižoj cijeni od najniže!**

Ili preporuči Ultru, ako si Ultra!

TVOJA NAGRADA JE:

- + 300 minuta
- + 300 SMS-ova
- + 300 MB podatkovnog saobraćaja!

- Novom Ultra korisniku se u toku trajanja ove akcije po realizaciji zahtjeva za prenos broja u BH Mobile mrežu aktivira Ultra Fun tarifa i BH Mobile usluga prijenosa podataka (mSurf Ultra).
- Novi Ultra korisnik koji prenese broj u BH Mobile mrežu u toku ove akcije, ostaje na Ultra Fun tarifi do kraja 2013. godine, nakon čega može samostalno promijeniti prepaid tarifni model ili postati pretplatnik.
- Korisnik podnosi zahtjev za prenošenjem prepaid broja u BH Mobile po definiranoj proceduri za prenošenje broja.

Saznaj više na www.bhtelecom.ba ili nazovi besplatno **1444!**

* Za pozive u Ultra Fun tarifi naplaćuje se uspostava poziva po cijeni 0,07 KM sa PDV.

BH Telecom. Daje više.

